

Covid-19 Pandemisi Sonrası Okullarda Yaşanan Öğrenci Sorunlarının İncelenmesi¹

Investigation of Student Problems in Schools after the Covid-19 Pandemic¹

Nurşah ÇELİK², Derya KILIÇOĞLU³

Makale Türü⁴: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 04.08.2023

Kabul Tarihi: 14.02.2024

Atf İçin: Çelik, N. ve Kılıçoğlu, D. (2024). Covid-19 pandemisi sonrası okullarda yaşanan öğrenci sorunlarının incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 8(2), 531-568.

ÖZ: Bu çalışmada, pandemi sonrası okullarda yaşanan öğrenci sorunları incelenerek bu sorunların nedenlerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında pandemi öncesinde ve sonrasında ortaokul ve liselerde yaşanan istenmeyen öğrenci davranışları ve disipline konu olan davranışlar incelenmiştir. Pandemi öncesi ve sonrası okullarda yaşanan disiplin olaylarını karşılaştırmak, pandemi sonrası yaşanan disiplin olaylarının nedenlerini ortaya koymak ve öğretmenler ve yöneticilerce geliştirilen önerileri belirlemek amacıyla araştırma kapsamında nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğretmen ve idarecilerin ölçüt olarak en az üç yıllık deneyim süresine sahip olması istenmiştir. Çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Kars'ın Selim ilçesinde bulunan ortaokul ve liselerde görev yapan 23 öğretmen ve 12 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar üzerinden kodlar, alt temalar ve temalara ulaşılmıştır. Verilerin analizi sonucunda pandemi sonrası yaşanan sorunlar arasında en çok okul kavgalarında artış, kavgalarda kesici delici alet kullanımı, kılık kıyafet kurallarına uymama olarak belirlenmiştir. Sorunların nedenleri ailevi etmenler, öğrenci kaynaklı etmenler, psikolojik etmenler, toplumsal etmenler, eğitim sistemi ile ilgili etmenler olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bulgularına göre karantina sürecinde, öğrencilerin sosyal ve akademik hayattan uzak kalmaları sonucunda öfke patlamaları, şiddete yönelim, ölçsüz tepki ve davranışlarda artış görülmüştür. Yaşanan öğrenci sorunlarının çözülmesinde katılımcıların verdiği öneriler arasında disiplin yönetmeliğinin güncellenmesi, öğretim programının güncellenmesi, sınıf geçme sisteminin değişmesi, ders saatlerinin azaltılması, öğretmen özerkliğinin ve okul kaynaklarının artırılması gibi öneriler yer almaktadır.

Anahtar sözcükler: Covid-19 salgını, disiplin sorunları, öğrenci sorunları, istenmedik öğrenci davranışları

¹ Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazarın danışmanlığında hazırladığı tezsiz yüksek lisans bitirme projesinden üretilmiştir.

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, nursah-celik@hotmail.com, ORCID: 0009-0006-9261-8191

³ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, dyilmaz@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7245-4699

⁴ Bu çalışma Osmangazi Üniversitesinin 28.09.2022 tarih ve 2022-14 sayılı Etik Kurul Onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

ABSTRACT: This study was aimed to determine the causes of student problems faced in schools after the pandemic. Student misbehaviors and behaviors that are subject to discipline before and after pandemic were examined. The phenomenological design was used within the scope of the research. It was aimed to compare the disciplinary problems experienced in schools before and after the pandemic, to reveal the reasons for the disciplinary problems experienced after the pandemic, and to determine the suggestions proposed by the participants. The participants were determined by using the criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods. As a criterion, it was requested that the teachers and administrators in the study group should have a minimum of three years of experience. The working group of the research consists of 23 teachers and 12 school administrators working in secondary and high schools located in Selim district of Kars in the 2022-2023 academic year. The data were collected through face-to-face interviews by utilizing a semi-structured interview form. The obtained data were analyzed through content analysis method. Codes, sub-themes and themes were reached through the responses given by the participants. The findings revealed that there are some most explained issues among the problems experienced after the pandemic such as the increase in school fights, the use of cutting and piercing tools in fights, not abiding by the dress code and uniform policies. The causes of these problems were because of family factors, student-related factors, psychological factors, social factors, and factors regarding the education system. Findings showed that during the quarantine process, there was an increase in anger outbursts, violent orientation, excessive reactions and behaviors as a result of the students staying away from social and academic life. The suggestions given by the participants to solve the student problems in schools were updating the disciplinary regulations, updating the curriculum, changing the class passing system, reducing lesson hours, increasing teacher autonomy and school resources.

Keywords: Covid-19 pandemic, disciplinary problems, student problems, student misbehaviors

1. GİRİŞ

Covid-19 pandemisi ilk olarak Aralık 2019 da Çin'in Wuhan kentinde görülmüş, yaklaşık olarak dört aylık bir süre içerisinde birçok ülkeye yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü 11 Mart 2020 itibari ile 114 ülkede 118 bin vakanın görüldüğü bilgisini paylaşarak koronavirüsü pandemi olarak kabul ettiklerini açıklamıştır (WHO, 2020). Virüsün artan hızla yayılımı, tedavi gören vaka sayılarının artması, vefat sayılarının yükselmesi nedeniyle ülkeler koruyucu önlemler almak zorunda kalmıştır.

Pandeminin tüm dünyada sağlık başta olmak üzere ekonomi, sosyal yaşam ve eğitim alanında derin etkileri bulunmaktadır. Pandemi, özellikle eğitim sistemlerini etkilemiş, çok sayıda ülkede okulların ve üniversitelerin kapanmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü verilerine göre, 07 Nisan 2020 itibariyle, pandemi nedeniyle 188 ülkede okullar kapatılmıştır (UNESCO, 2020). Bu durum, dünya çapında öğrenci nüfusunun yaklaşık olarak %92'sini etkilemiştir. Türkiye'deki duruma bakıldığında, 11 Mart 2020 tarihinde ilk koronavirüs vakasının belirlenmesi ile bazı koruyucu tedbirlerin alınmaya başladığı görülmektedir. Ülkemizde 31 Ağustos-18 Eylül 2020, 23 Kasım 2020-12 Şubat 2021 ve 29 Nisan-14 Mayıs 2021 tarihlerinde tüm okullar kapatılmıştır (MEB, 2021). Bu süreçte eğitim uzaktan eğitim yoluyla yürütülmüştür. 21 Eylül 2020'de aşamalı ve seyreltilmiş yüz yüze eğitime geçileceği açıklanmış ve eğitim-öğretim yılı süresince uzaktan eğitim, seyreltilmiş yüz yüze eğitim gibi farklı yöntemler denenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 1 Mart 2021'de illerin risk düzeyine göre okulların durumuna karar verileceğini açıklamıştır. Eğitim yılının %44,4'ü olan 87 gün boyunca tüm bölge ve kademelerde okullar kapalı kalmıştır (ERG, 2021).

Türkiye örneğinde görüldüğü gibi pandeminin görüldüğü ülkelerde en önemli sorunlardan biri eğitimin devamlılığını sağlamak olmuştur. Küresel düzeyde örgün eğitimin devam edememesi karşısında çözüm olarak uzaktan eğitim uygulamaları gündeme gelmiş ve dünya genelinde milyonlarca öğrenci uzaktan eğitim yoluyla eğitim almaya başlamıştır. Uzaktan eğitim sürecinin öğrenci, öğretmen ve ebeveynler üzerinde farklı etkileri bulunmaktadır. Pandeminin eğitim üzerindeki etkileri arasında uzaktan eğitime erişimde engeller (Saran, 2020), okul ve sınav takvimlerinin ertelenmesi, öğretmen eğitimlerinin sekteye uğraması, dezavantajlı bölgelerde yaşayan öğrencilerin okuldaki beslenme olanaklarından uzak kalması, uzaktan eğitimin ebeveynlere yük getirmesi (Chang & Satako, 2020), öğrencilerin sosyal etkileşiminin azalması ile sosyalleşme sorunlarına neden olması gösterilebilir (Çiçek vd., 2020). Okulların dezavantajlı öğrencilere rehberlik hizmeti alma gibi olanaklar sunması açısından pandeminin çocuklar üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Bozkurt vd., 2020).

Ülkelerdeki uzaktan eğitime bakıldığında okulların imkanları, eğitime katılan öğrenci sayıları, uygulanma şekli gibi konularda farklılıklar olduğu görülmektedir (Sharma, 2020). Bu farklılıklar dezavantajlı öğrenciler bakımından eğitimdeki eşitsizliklerin artması olarak görülmektedir (UNICEF, 2020). Uzaktan eğitimle birlikte öğrencilerin evlerindeki fiziki ve teknolojik olanakların önemi artmıştır (ILO, 2020). Ailenin çocuğa sunduğu fiziki koşullar ve eğitime verdiği önem, öğrencilerin uzaktan eğitime devamlılığını sağlayan en önemli motivasyon kaynağı olmuştur. Bu olanaklara sahip olmayan dezavantajlı gruptaki öğrenciler için ise eğitimdeki eşitsizliklerin boyutu giderek artmıştır (Özer vd., 2020). Çok sayıda öğrenci teknolojik araçlara sahip olmama, internete erişimdeki sorunlar, derslere yönelik motivasyon kaybı gibi problemler yaşamıştır. Pandeminin olumsuz etkileri arasında öğrenme kayıpları, okul terk oranlarının artması görülmektedir (Saavedra, 2020). Yapılan araştırmalar sürecin öğrenciler üzerinde bir buçuk iki yıllık öğrenme kayıplarına neden olacağına işaret etmektedir (World Bank, 2020).

Okuldan fiziksel olarak uzak kalmak, öğrencilerde akademik becerilerde görülen düşmenin yanında stres ve kaygı bozukluklarının artması ile sosyal açıdan da birçok olumsuz durum yaşanmasına

zemin hazırlamıştır (UNESCO, 2020). Covid-19 salgını sırasında, yapılan bazı klinik çalışmalarla çocukların ve ergenlerin karantina altında artan kaygı ve depresyon belirtileri ile karşılaşmıştır (Bobo vd., 2020; Kim vd., 2020). Öğrenciler kesintiye uğramış akademik hayatları ve gelecek hakkındaki belirsizlikten dolayı ek olarak psikolojik stres yaşamışlardır (Saurabh & Ranjan, 2020; Hou vd., 2020; Holmes vd., 2020; Tan vd., 2020). Bazı çocuklara ebeveynler ve kardeşlerle artan etkileşim yarar sağlarken, birçoğu yüksek düzeyde duygusal sıkıntı yaşamıştır. Evle sınırlı olmak; çocukların uyku, uyanıklık döngülerinde ve fiziksel egzersiz rutinlerinde bozulmalara yol açmakta ve çocukların aşırı teknoloji kullanımını teşvik etmektedir (Xie vd., 2020). Yaşları 4 ila 19 arasında değişen 65.508 katılımcıyla yapılan toplam 35 anket çalışmasından oluşan bir derleme araştırmasında pandeminin çocuk ve ergen ruh sağlığı üzerinde çok yönlü etkileri bulunduğu tespit edilerek en sık bildirilen psikolojik tepkilerin kaygı, depresyon, yalnızlık, stres, korku, gerginlik, öfke, yorgunluk, kafa karışıklığı ve endişe olduğu bulunmuştur (Theberath, vd., 2022). OECD, 98 ülkede 300 politika yapıcı ve eğitim uzmanının katıldığı bir çalışmada, öğrencilerin duygusal sağlığını korumanın salgın sürecinde eğitimin en önemli problemlerinden birisi olduğunu belirtmiştir (Reimer & Schleicher, 2020).

Pandemi sırasında yaşanan sorunların yanında pandemi sonrası okulların açılması ile birlikte farklı sorunlar da gözlemlenmiştir. Öğrencilerde kaygı bozukluğu, okuldan ve derslerden soğumak, sınıf ortamına adaptasyon zorlukları, aşırı hareketlilik, odaklanma sorunları ve kontrolsüz davranışlar pandemi sonrası yaşanan sorunlar arasında ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin pandemi dönemi öncesinde sahip oldukları bilgi, beceri, tutum ve davranışlarda da kayıplar gözlemlenmiştir (TEDMEM, 2022). Özetle pandemi sonrasında eğitimciler için yeni ve zor bir süreç başlamış, eğitimciler yaşadıkları öğrenci sorunları ile baş etmek durumunda kalmışlardır. Yaşanan bu süreç, olumsuzluklara rağmen eğitim öğretimin etkili yürütülebilmesi için her eğitimcinin kendi çözüm yollarını bulmasını mecburi hale getirmiştir.

Pandemi sürecinde öğrenciler, okul düzeni ve rutininden uzaklaşmışlardır. Çevrimiçi platformlarda işlenen dersler ile uygulamalı derslerden mahrum kalmışlardır. Ülkemizde okulların 6 Eylül 2021 itibariyle yüz yüze eğitime başlamasıyla birlikte öğrencilerde bir takım uyum sorunları yaşanmıştır (OECD, 2021). Bu uyum sorunları ile birlikte disiplin sorunlarının da açığa çıktığı görülmektedir. Bu çalışma pandemi sonrası öğrencilerde görülen sorunların öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri alınarak incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın Pappa (2020) tarafından da ifade edildiği gibi salgınının çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik etkisinin anlaşılması, müdahalelerin tasarlanması, kaynakların planlanması ve gençleri gelecekte bu tür olaylardan korumak için gerekli politikaların hazırlanması için teorik bir temel sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın olağanüstü dönemlerden geçişte eğitimcilere yardımcı olabileceği ile birlikte kapsayıcı ve nitelikli eğitim reformlarının önemine dikkat çekerek alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca sınıf ve okul kurallarına uyum sorunu yaşayan öğrencilere yönelik önlemlerle ilgili eğitimcilere de katkı sunabilir. Bu bağlamda bu araştırma, pandemi sonrasında öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerini inceleyerek okullarda yaşanan öğrenci sorunlarını nedenleriyle birlikte ortaya koymayı ve öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre pandemi öncesi ve sonrasında okullarda yaşanan disiplin olayları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

2. Öğretmen ve okul yöneticilerin görüşlerine göre pandemi sonrası yaşanan disiplin olaylarının nedenleri nelerdir?

3. Okullarda yaşanan disiplin problemlerine öğretmen ve okul yöneticilerinin geliştirmiş oldukları çözüm yöntemleri nelerdir?

4. Pandemi sonrası disiplin problemlerinin çözülmesinde öğretmen ve okul yöneticilerinin sundukları öneriler nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Pandemi öncesi ve sonrası okullarda yaşanan disiplin olaylarını karşılaştırmak, pandemi sonrası yaşanan disiplin olaylarının nedenlerini ortaya koymak ve öğretmenler ve yöneticilerce geliştirilen önerileri belirlemek amacıyla araştırma kapsamında nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 37).

Bu araştırma kapsamında kullanılan nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni bir olgunun anlamını ve özünü yansıtabilecek niteliklere sahip olan kişilerin deneyimleri açısından olgunun tanımlanması anlamına gelmektedir (Christensen vd, 2020). Fenomenolojik bir çalışma, birkaç bireyin deneyimlerinin ortak anlamını açıklar. Araştırmacılar, bir kavram ya da fenomenin, katılımcılar tarafından deneyimlendikçe ortak noktalarını bulmaya odaklanırlar (Creswell, 2013; Van Manen, 1990, s.17). Araştırmacı, fenomeni deneyimleyen kişilerden veri toplar ve deneyimin özüne ait birleşik bir tanım geliştirir. Bu tanımlama kişilerin ne yaşadıkları ve bunu nasıl yaşadıklarından oluşur. Araştırmacı bilgiyi önemli ifadeler veya alıntılara indirgeyerek verileri analiz eder ve ifadeleri temalar halinde birleştirir. Daha sonra katılımcıların neyi deneyimlediklerini; koşullar, durumlar ya da bağlam açısından nasıl deneyimlediklerini ve bütün bunların bir birleşimini geliştirir. Böylece deneyimin genel özünü oluşturan açıklamaya ulaşılır (Moustakas, 1994).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında Kars Selim ilçesinde bulunan üç lise ve üç ortaokuldan veri toplanmıştır. Çalışma grubunu belirtilen okullarda görev yapan öğretmen ve okul yöneticileri arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 23 öğretmen, 12 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Ölçüt olarak, öğretmen ve idarecilerin en az üç yıllık kıdem süresine sahip olması belirlenmiştir. Böylelikle mevcut deneyimleri sayesinde pandemi öncesi ve sonrasında okullarında yaşanan öğrenci problemlerine ilişkin daha detaylı bilgi sunabilecekleri düşünülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen ve okul yöneticilerine ait demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	18	51,43
	Erkek	17	48,57
Deneyim (Yıl)	0-5	17	48,57
	6-10	10	28,57
	11-15	2	5,71
	16-20	5	14,29
	21-25	1	2,86
Branş	Sayısal*	9	25,71
	Sözel**	26	74,29
Öğrenim Durumu	Lisans	28	80
	Y. Lisans	6	17,14
	Doktora	1	2,86

*Sayısal branşlar Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Bilişim Teknolojileri, Fen Bilgisi;

**Sözel Branşlar Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe, Tarih, Coğrafya, İngilizce, Felsefe, Sosyal Bilgiler, Müzik, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Beden Eğitimi, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri öğretmen ve yöneticiler ile yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmeler esnasında önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan faydalanılmıştır. Konunun odağından çıkılmadan konunun tüm yönleriyle ele alınmasına dikkat edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanırken nitel araştırma yöntemlerinde yetkin bir uzman görüşü alınarak sorular hazırlanmıştır. Ardından hazırlanan soruların araştırmanın amacına hizmet etmesi, yapılacak görüşmeler için deneyim kazanılması için çalışma grubunun özelliklerini taşıyan kişilerle pilot görüşmeler yapılmıştır (Seidman, 1991; Silverman, 2015). Yapılan dört pilot görüşme sonucunda görüşme formuna son hali verilerek katılımcılarla görüşmelere başlanmıştır. Bazı sorulara aynı cevaplar verildiği görülerek uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formunda düzenleme yapılmıştır. “Pandemi sonrası okulun durumunu öğrenciler ve öğretmenler bağlamında nasıl değerlendirirsiniz? sorusu ile “Pandemi sonrası okulun ilk günlerinde neler yaşadınız? Diğer öğretmen arkadaşlarınız ne gibi örneklerle karşılaştı? Pandemi sonrası okulunuzdaki öğrencilerin davranışları ile ilgili olarak ne gibi sorunlarla karşılaştınız?” soruları benzer amacı içerdiği için uzman görüşleri sonucu “Pandemi sonrası okulun durumunu öğrenciler ve öğretmenler bağlamında nasıl değerlendirirsiniz? sorusu görüşme formundan çıkarılmıştır. Bu sorular dışında diğer sorularda değişiklik yapılmamıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırma probleminin ana hatlarını belirlemeye yönelik yedi soru bulunmaktadır. Görüşme soruları kapsamında öğretmen ve okul müdürlerine okullarında pandemi öncesinde yaşanan disiplin sorunlarının neler olduğu ve ne gibi çözümler ortaya koydukları, pandemi sonrasında yaşanan öğrenci sorunlarının neler olduğu ve ne gibi çözümler ürettikleri, pandemi sonrasında okullarında yaşanan istenmedik öğrenci davranışlarının neler olduğu ve yaşanan disiplin sorunlarının daha farklı nasıl yönetilebileceğine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Görüşme sorularının anlaşılır ve açık ifadeler içeren sorular olmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılardan daha detaylı cevaplar elde edebilmek için sorularla birlikte açık uçlu sonda sorular sorulmuştur (Bknz Ek 1). Görüşmedeki sorular, çalışmanın dört araştırma sorusunun cevaplarını bulmaya yöneliktir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında veri toplama öncesi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan gerekli araştırma izinleri alınmıştır. Ayrıca Kars Selim ilçesinde bulunan ortaokul ve liselerdeki katılımcılarla görüşmek için Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli araştırma izinleri alınmıştır. Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılının birinci döneminde yapılmıştır. Alınan araştırma izni sonrası okullar ziyaret edilerek okul müdürlerinden de izinler alınmış ve uygun günler planlanmıştır. Görüşmeler katılımcıların müsait oldukları zamanlara göre ayarlanarak gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Okuldaki boş bir odada ya da boş bir sınıfta görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara görüşme öncesi gerekli bilgiler verilmiş onam formlarına imzaları alınmıştır. Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan yedi açık uçlu soru ve sonda sorular sorularak veriler toplanmıştır. Görüşmeler 35-40 dakika arasında sürmüştür. Yapılan görüşmeler ses kaydı ve kısa notlar tutularak takip edilmiştir. Katılımcıların hepsi ses kaydı alınmasına izin vermiştir.

2.5. Veri Analizi

Araştırmada veri analiz yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında veri analizi sürecinde öncelikle görüşmelerde alınan ses dosyalarının çözümlemesi yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin yazıya aktarılması neticesinde toplam 80 sayfa döküm elde edilmiştir. Görüşmecilere ait ses kayıtları metin haline getirildikten sonra araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunmuştur. Araştırma problemine ait önemli olan kavramlardan kodlar çıkarılmıştır. Kodlardan temalar ardından alt temalar bulunarak düzenlenmiştir. Böylece araştırma verileri özetlenerek veriler araştırma problemiyle daha uyumlu hale getirilmiştir. İkinci aşama olarak tablolarda tema ve alt temaların frekans değerleri gösterilmiştir. Miles ve Huberman'a göre verilerin görsellerle anlatılması kavram ve temaların birbiriyle ilişkilendirilmesi ve burdan hareketle bazı sonuçlara ulaşılması açısından önemlidir. Son aşamada ulaşılan kodlar, temalar ve alt temalar ve bunlar arasındaki ilişkiler yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Katılımcıların verdikleri cevaplar bulgular bölümünde doğrudan alıntılar halinde verilerek raporlaştırılmıştır.

“Verilerin kavramsallaştırılması ve temalar yoluyla kavramlar arasındaki anlamlı örüntülerin açıklanması” içerik analizinin temelini oluşturduğundan (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 240), veri analiz sürecinde yazılı metinler üzerinden cümle cümle kodlar çıkarılmıştır. Bu kodlar kategorize edilerek araştırma sorularına yönelik temalar oluşturulmuştur. Bu temalar ile ilişkili alt temalar tanımlanmıştır. Örneğin pandemi sonrası disiplin sorunlarının nedenleri incelenirken “ailevi etmenler,” temasına şöyle ulaşılmıştır: “Pandemi sonrası disiplin sorunları denilince aklınıza hangi sorunlar geliyor? Bunlara nasıl anlamlar yüklüyorsunuz? Bunlar size ne ifade ediyor? sorularına yönelik katılımcıların görüşlerinin incelenmesi sonucunda sınıf geçmesi dışında çocuğun okuldaki durumunu merak etmemesi, çocuk covid olduğunda ilgilenmeyip pansiyonda bırakması, okul-aile-çocuk arasındaki kopukluk, ailelerin telefon-tablet kullanımı konusunda çocuklara bir sınırlama getirmemesi, eğitilmiş ailelerin çocuklarıyla evde daha iyi ilgilenmesi, eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocuğu yeterince takip edememesi ile ilgili cümleler sıralanmıştır. Kodlanan bu cümlelerden çıkan ortak anlamlar sonucunda ailevi etmenler olarak tema haline getirilmiştir. Ailevi etmenler de kendi içinde tutarlı ve ortak anlamlı veriler haline getirilerek ailenin ilgisizliği ve düşük eğitim düzeyi olarak alt temalar kavramsallaştırılmıştır. Verilen örneğe ait veri analizi Tablo 2’de yer almaktadır. Veriler tablo haline getirilerek, katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak yazılmıştır. Öğretmenler Ö1, Ö2 veya Ö3 şeklinde kodlanırken, okul yöneticileri Y1, Y2, Y3 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 2: Örnek Veri Analizi

Ham veri	Kod	Alt Tema	Tema
Genel olarak aileler çocuğun lise diploması olsun, ehliyetini alsın, ne olursa olsun sınıfını geçsin diye bakıyorlar. Okuldaki durumları, davranışları nasıl kesinlikle merak etmiyorlar.	Sınıf geçmesi dışında çocuğun okuldaki durumunu merak etmemesi	Ailenin ilgisizliği	
Burada ailenin hayvanı hastalandığında hemen onu veterinere götürür, çocuğu korona olduğunda eve almadı mesela, çocuk okulun pansiyonunda kaldı, burda bu sosyolojiyle mücadele etmeniz gerekir.	Çocuk covid olduğunda ilgilenmeyip pansiyonda bırakması		
Genel olarak çocuk yetiştirme konusunda sorunlarımız olduğunu düşünüyorum. Eğitimin üç sacayağı vardır: Okul, aile ve çocuk. Bu üçü birleşmediğinde gerçekten işimiz zorlaşıyor.	Okul-aile-çocuk arasındaki kopukluk		Ailevi etmenler
Aileler bu süreci iyi yönetemediler. Çocuğa telefon, tablet verdiler, orda ne yaptığını takip etmediler. Pandemi sonrası yaşadığımız sorunların temelinin velinin ilgisizliği olarak anlamlandırıyorum.	Ailelerin telefon tablet kullanımı konusunda çocuklara bir sınırlama getirmemesi		
Bilinçli ve eğitilmiş veliler çocuklarına evde okul ortamını aratmadılar.	Eğitilmiş ailelerin çocuklarıyla evde daha iyi ilgilenmesi	Düşük Eğitim Düzeyi	
Kapanma döneminde aile ile fazla vakit geçirmeleri, ailenin eğitim düzeyinin düşük olması, çocuğu yeterince takip etmemelerinin etkisi var	Eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocuğu yeterince takip edememesi		

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Bir araştırmanın bir alana teorik ve uygulamada etkilerinin olabilmesi için titizlikle yürütülmesi, sonuçlarının gerçeği çağırması gerekmektedir. Bu sebeple uygulamalı doğası gereği sosyal araştırmaların sonuçlarının inanılabilir olması önemlidir (Merriam, 2009, s. 210). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlamak için inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlık, teyit edilebilirlik kriterlerinin sağlanmasına yönelik çeşitli işlemler yapılmaktadır (Lincoln & Guba, 1985).

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacıların araştırdıkları olguları olduğu haliyle ve mümkün olduğunca tarafsız olarak gözlenmesidir (Kirk & Miller, 1986). Nitel araştırmalar için geçerlik kısaca bulguların doğru veya makul olması şeklinde tanımlanmaktadır. Bir nitel çalışmada inandırıcılığın (iç geçerlik) sağlanabilmesi için uzun süreli etkileşim, uzman incelemesi, derinlik odaklı veri toplama, katılımcı teyidi, çeşitleme gibi bazı stratejiler önerilmektedir (Lincoln & Guba, 1985). Mevcut bu araştırmada katılımcı teyidi, uzun süreli etkileşim, çeşitleme ve uzman incelemesinden faydalanılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler olabildiğince uzun tutularak daha samimi cevaplar vermeleri için güven ortamı oluşturulmuştur. Görüşmeler yapıldıktan sonra yazıya dökülerek katılımcılara sunulmuş,

eklemek ya da değiştirmek istedikleri bir şey olup olmadığı sorularak görüşme metnini teyit etmeleri sağlanmıştır. Çeşitleme (üçgenleme) birkaç farklı kaynaktan ulaşılan verilerle sonucu kontrol etmeye yarayan yöntemdir (Creswell, 2017; Denzin & Lincon, 2018; Patton, 2014). Veri çeşitlemesi olarak ortaokul ve liselerden farklı kıdem ve branşlardan katılımcılar seçilerek veri kaynakları çeşitlendirilmiştir (Golafshani, 2003; Patton, 2014). Görüşme sorularının hazırlanması, verilerin kodlanması, temaların oluşturulması aşamasında nitel araştırmalar alanında bir uzman görüşü alınmıştır. Akademisyen olarak görev yapan diğer araştırmacı ile birlikte elde edilen bulgular çözümlenerek analiz edilmiştir.

Aktarılabirliği (dış geçerlik) sağlamak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Ayrıntılı betimleme yöntemi, ham verinin sonuçta ortaya çıkan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenerek yorum katmadan okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Buna bağlı olarak mevcut çalışmada aktarılabirliği sağlamak için araştırma süreci derinliğine ve ayrıntılı olarak ele alınarak yöntem kısmında anlatılmıştır. Ses kayıtlarındaki veriler metin haline getirildikten sonra kronolojik olarak sıralanmıştır. Veriler olduğu gibi bulgular bölümünde alıntılar halinde sunulmuştur. Lincoln ve Guba (1985), aktarılabirliğin sağlanması için araştırmacının en geniş bilgiyi sunmakla sorumlu olduğunu ve buna ulaşmak için amaçlı örnekleme yönteminden yararlanmanın uygun olacağını ifade etmektedir. Çalışma grubundaki katılımcılar en az üç yıllık kıdem süresine sahip olması ölçütüne göre seçilmiştir. Böylece pandemi öncesi ve sonrası deneyimlerini kıyaslayabilen, yorumlayıp aktarabilen bireylere ulaşılmıştır.

Çalışmada güvenilirliğin sağlanması amacıyla araştırmacıların görüş birliği hesaplanmıştır. Bu bağlamda katılımcı görüşme dökümleri, iki ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra kodlamalar karşılaştırılarak görüş birliği ve görüş ayrılığı olan kodlamalar tespit edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülüne [Güvenirlik = (Görüş birliği / Görüş birliği + görüş ayrılığı)] göre güvenilirlik hesaplaması yapılarak araştırmanın güvenilirliği %85 olarak bulunmuştur. Miles ve Huberman'a (1994) göre güvenilirlik hesabının % 70'in üzerinde çıkması, araştırmanın kabul edilebilir bir güvenilirliğe sahip olduğunu belirttiğinden, bu çalışma için elde edilen sonuçlar güvenilir kabul edilmiştir.

Tutarlık (iç güvenilirlik) için tutarlık incelemesinden faydalanılmıştır. Araştırmacı görüşmelerde benzer yaklaşımla soruları yöneltmiş ve kayıt altına almıştır. Benzer süreçlerde verilerin toplanıp toplanmadığına, kodlar oluşturulurken kavramsallaştırma yaklaşımındaki tutarlığa bakılarak sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Alanyazında yapılan çalışmalar taranarak araştırmaların birbirlerini destekleyip desteklemediklerine bakılarak tutarlık sağlanmaya çalışılmıştır.

Teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik), bulguların ve sonuçların veriler tarafından desteklenmesini, verilere dayanmayan hiçbir iddianın yapılmamasını ifade eder (Given & Saumure, 2008, s. 895). Teyit edilebilirliği sağlamak için teyit incelemesi yöntemi önerilir (Erlandson vd, 1993). Burada amaç araştırmacının elde ettiği sonuçları, topladığı verilerle teyit etmesi ve okuyucuya mantıklı bir açıklama sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada elde edilen ham veriler ileriki araştırmalarla karşılaştırılabilirsin diye saklanarak teyit edilebilirlik artırılmaya çalışılmıştır.

2.7. Araştırmacının Rolü

Araştırmacılar çalışmayı hazırlarken kuramsal ve etik değerlere bağlı kalmışlardır. Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili üniversitenin etik kurulundan ve çalışmanın yapılacağı okulların bağlı bulunduğu il Milli Eğitim Müdürlüğünden izinler alınmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler hiçbir zorlama

olmadan gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında bilimsel ve etik ilkelerle hareket edilerek araştırmacıların kişisel görüşleri ve yönlendirilmeleri söz konusu olmadan çalışma yürütülmüş ve sonlandırılmıştır. Araştırma verilerini öğretmen ve okul yöneticileriyle görüşmeler yaparak Kars Selim ilçesinde bir lisede görev yapmakta olan araştırmacı toplamıştır.

2.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Kars ilinin Selim ilçesinde bulunan ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmen ve okul yöneticileri ile sınırlıdır. Araştırmada veri toplama süreci yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen bilgilerle sınırlıdır. Araştırma 35 katılımcı ile sınırlandırılmıştır. Öğretmenlerin ders saatlerinin yoğunluğu ve görüşmelerin uzun sürmesi nedeni ile her katılımcı ile bir kez görüşülmesi araştırmanın sınırlılıklarından biridir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların verdiği cevaplar sonucunda ulaşılan temalar ve alt temalar yardımıyla frekans bilgileri verilmiştir. Bilgiler tablo halinde sunularak araştırmanın bulguları ortaya koyulmuştur.

3.1. Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrası Disiplin Sorunlarının Farklılıkları

Katılımcıların pandemi öncesi ve sonrası disiplin sorunları arasındaki farklılıklar ile ilgili görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: *Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrası Disiplin Sorunlarının Benzerlik ve Farklılıkları*

Tema	Alt Tema	f	Katılımcılar
Benzerlikler	Kavga	35	Tüm Katılımcılar
Farklılıklar	Okul Kavgalarında Artış	17	Ö1,Ö2,Ö5,Ö7,Ö9,Ö14,Ö15,Ö16,Ö18,Ö20,Ö22, Y1,Y2,Y4,Y6,Y7,Y8
	Kavgada Kesici Delici Alet Kullanımı	10	Ö3,Ö4,Ö7,Ö13,Ö20,Ö21,Y1,Y2,Y4,Y10
	Kılık Kıyafet Kurallarına Uymama	10	Ö7,Ö19,Ö23,Y1,Y2,Y3,Y4,Y5,Y6,Y8,
	Saygısız Davranışlarda Artış	5	Ö1,Ö14,Y1,Y2,Y3
	Aşırı Hareketlilik	5	Ö8,Y1,Y6,Y8,Y10
	Davranışın Yanlış Olduğunu Bilmeme	3	Ö6,Ö7,Y5
	Sorunsuz Öğrencilerin Kurallara Uymaması	3	Ö12,Y1,Y9
	İletişim Sorunlarında Artış	3	Ö5,Ö21,Y1
	Telefon Bulundurma	3	Y1,Y2,Y3
	Akran Zorbalığında Artış	2	Ö17,Ö21
	Siber Zorbalık	2	Ö1,Y8
	Küfürlü Konuşma	2	Ö12,Y7

Katılımcılar pandemi öncesi ve sonrası için kavga olaylarının benzer olduğunu ifade etmişlerdir. Farklılık olarak okul kavgalarında artış, kavgada kesici delici alet kullanımı, kılık kıyafet kurallarına uymama, saygısız davranışlarda artış, aşırı hareketlilik, davranışın yanlış olduğunu bilmeme, sorunsuz öğrencilerin kurallara uymaması, iletişim sorunlarında artış, telefon bulundurma, akran zorbalığında artış, siber zorbalık, küfürlü konuşma belirtilmiştir. En sık ifade edilen alt tema 17 katılımcı ile okul kavgalarında artış olmuştur. Öğretmenlerden Ö2, Ö16, Y2, Y6'nın görüşleri örnek olarak verilmiştir: Ö2: *"Pandemi öncesi sürtüşme şeklindeydi, şimdi kavgalar grup kavgalarına dönüştü."*

Ö16: *"Çocuklar gözünün üstünde kaşın var diye kavga etmeye başladı, bu durum psikolojilerinin sağlıklı olmadığını gösteriyor."*

Y6: *"Biz çoğunlukla kavga ile ilgili sorun yaşadık, genellikle okullar arası kavgalar yaşandı."*

Y2: *"Bizim okulda hep aynı sorunlar vardı, kavga olayları, sadece pandemi sonrası sayı olarak arttığını söyleyebilirim."*

Çalışmanın yapıldığı bölgede genel olarak ortaokul ve lise öğrencilerinin kavgaya eğilimli olduğu görülmektedir. Pandemiden önceki kavgaların sürtüşme şeklinde pandemiden sonraki kavgaların ise gruplar halinde, okullar arasında olduğu alıntılarda belirtilmiştir. Katılımcıların yanıtlarından okul kavgalarının pandemi öncesine göre yüksek sayıda arttığı, öğrencilerin yaptıkları eylemin sonuçlarını düşünmeden davrandığı görülmektedir. Öğrencilerde öfke ve şiddet eğiliminin giderek arttığı belirtilmektedir.

Farklılıklar temasında kavgada kesici delici alet kullanımı alt temasında 10 katılımcının benzer ifadeleri vardır. Kavgada kesici delici alet kullanımına örnek olan katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

Y4: *"Kavga önceden de vardı, ama pandemi sonrası en az beş katı artış oldu, şiddet oranı arttı, artık muştalarla kavga ediyorlar."*

Ö20: *"Öğrenciler kendilerine ve bir başkasına zarar verecek bir şey yaptıklarının farkında değiller, okulda muşta hiç olmazdı, bu yıl çok sık rastladık."*

Öğretmen ve okul yöneticileri daha önceki yıllarda muşta ile hiç karşılaşmadıklarını pandemi sonrası ise çocuklarda çok sık gördüklerini belirtmişlerdir. Muşta kullanımının artması çocuklar arasında fiziksel şiddetin boyutunun giderek arttığını gösteren bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Kılık kıyafet kurallarına uymama ile ilgili 10 katılımcı görüşü bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı ilçede her lisede okul forması giyme uygulaması vardır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrenciye kılık kıyafet konusundaki uygulamaları yerleştirmekte karşılaştığı sıkıntılar bulunmaktadır. Bu görüşlerden alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö19: *"Kılık kıyafet kurallarına uyma noktasında ciddi sıkıntı var, çocuğun çekindiği bir şey yok. İstedğim kıyafetle gelirim en fazla uzaklaştırma cezası verirsin diye düşünüyor."*

Ö23: *"Öğrencinin kılık kıyafeti disiplin anlamında sorun. Kılık kıyafeti, saç sakalı bir düzen halinde olursa bu durum çocuğun dersine yansır, sınıf ortamına da yansır."*

Ortaokul öğrencilerinde kılık kıyafet kuralları ile ilgili bir sorun belirtilmemiştir.

Saygısız davranışlarda artış ile ilgili beş katılımcı görüş belirtmiştir. Bu görüşlere örnekler aşağıda sıralanmıştır:

Ö1: *"Sınıf ortamında öğrencilerin öğretmenlerine saygısızlık ve hakaret etmesi olayı yaşandı, pandemi öncesinde buna benzer bir olay hatırlamıyorum."*

Ö14: “*Öğrencilerde ciddiyetsizlik, öğretmene karşı saygısızlık, sekizinci sınıftan gelenlerde asileşme arttı.*”

Aşırı hareketlilik anlamında bir öğretmen, dört okul yöneticisi görüş belirtmiştir. Görüşlerden özellikle 10.sınıflarda hareketlilik anlamında pandemi öncesine göre aşırılık olduğu belirtilmiştir. Bazı okul yöneticileri ve öğretmenler kapanma dönemi nedeni ile bu durumun oluştuğunu ifade etmişlerdir. Bunlardan alıntılar şöyledir:

Y8: “*10. sınıflar okul içersinde sürekli koşuyorlardı, bağıyorlardı. Alt katlardan üst katlara koşarak geliyorlardı.*”

Y1: “*Evde uzun süre kalmanın sonucu hareketlilik arttı, kapanma nedeniyle evde enerjilerini atamadılar.*”

Davranışın yanlış olduğunu bilmeme durumuna üç katılımcı görüş bildirmiştir. Bu görüşlerden birine örnek aşağıda sunulmuştur:

Ö7: “*Çocuk bir öğretmenle bir büyüğüyle nasıl konuşması gerektiğini bilmiyor ya da unutmuş. Bu süreçte nasıl konuşması ve nasıl davranması gerektiğini öğretmeye başladık.*”

Sorunsuz öğrencilerin kurallara uymaması alt temasında üç kişi görüş belirtmiştir. Kurallara düzenli uyan öğrencilerle pandemi sonrası sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sorunsuz öğrencilerin kurallara uymaması durumu ile ilgili katılımcı görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö12: “*Problem olmayan öğrencilerde de sorunlarla karşılaşmaya başladık, bu öğrenci yapmaz dediğimiz öğrenciler bile problem çıkardı.*”

Y9: “*Daha önce disiplin sorunu yaşamadığımız öğrencilerin problem çıkardığını gördük.*”

İletişim sorunlarında artış ile ilgili görüş belirten üç kişi bulunmaktadır. Öğretmenler ve yöneticiler öğrencilerde dikkat eksikliği ve algı düşüklüğü olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden iletişim sorunları yaşadıklarını ve öğrencilerle anlaşmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bunlardan bir katılımcı görüşü şöyledir:

Ö5: “*Sürecin dikkat ve algıyı çok fazla etkilemesi nedeni ile iletişim konusunu da etkilediğini düşünüyorum. Öğrenciler potansiyellerinin çok altında, gündemi takip etmiyorlar, karşılıklı oturup iletişim kuramıyorsunuz.*”

Telefon bulundurma alt temasında üç katılımcı görüşü bulunmaktadır. Katılımcılardan konu ile ilgili örnek olarak bir okul yöneticisi görüşü aşağıda verilmiştir:

Y2: “*Telefonları girişte kutulara topluyoruz, yüzde sekseni telefonunu veriyor, diğerleri değişik yerlerine saklıyorlar, arama yapıyoruz, telefonu gidip alıyoruz.*”

Akran zorbalığına ilişkin iki öğretmen görüş belirtmiştir. Farklılıklar temasındaki okul kavgalarındaki artış ve akran zorbalığının birbiri ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Şiddete yöneliminin devam ettiği ifade edilmiştir. Bunlardan bir öğretmen görüşü aşağıda verilmiştir:

Ö21: “*Birbirlerine karşı şiddet yönelimini çok gördüm, kendi aralarındaki bu sorunlar devam etti.*”

Siber zorbalık temasında iki katılımcı görüş belirtmiştir. Sosyal medya üzerinden birbirlerine hakaret ve düşmanlık belirten iletiler gönderdiklerini ifade etmişlerdir. Siber zorbalık ile ilgili olarak örnek olabilecek bir öğretmen görüşü aşağıdadır:

Ö1: “Sosyal medya üzerinden birbirlerine yönelik hakaret ve küfürleşme olayları arttı.”

Küfürleşme alt temasıyla ilgili olarak iki katılımcı görüşü bulunmaktadır. Katılımcılar kapanma sürecinde ailelerinde küfürleşme konuşmalara şahit olan öğrencilerin okullar açıldıktan sonra arkadaşlarına bu kelimeleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Küfürleşme ile ilgili olarak aşağıdaki görüş belirtilmiştir:

Ö12: “Kapanma sürecinde aile ile fazla zaman geçirdikleri için o yaşta çocuğun etmeyeceği küfürleşme duymaya başladık, çocuk anlamını bilmiyor ama şu bir gerçek ailede küfür ediliyor.”

3.2. Öğretmen ve Okul Yöneticilerine Göre Pandemi Sonrası Yaşanan Disiplin Sorunlarının Nedenleri

Araştırmanın ikinci problemi olan katılımcıların pandemi sonrası disiplin sorunlarının nedenleri hakkındaki düşüncelerine ait bulgular aşağıda Tablo 4’te tema, alt tema, frekans olarak verilmiştir.

Tablo 4: Pandemi Sonrası Disiplin Sorunları Nedenleri

Tema	Alt Tema	f	Katılımcılar
Ailevi Etmenler	Ailenin İlgisizliği	9	Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö16,Ö21,Y7,Y9,Y10
	Düşük Eğitim Düzeyi	5	Ö7,Ö8,Ö21,Y11,Y12
Öğrenci Kaynaklı Etmenler	Şiddete Yönelim	21	Ö1,Ö6,Ö7,Ö8,Ö11,Ö12,Ö14,Ö15,
	Okul Rutinlerinden Uzaklaşma	13	Ö1,Ö8,Ö9,Ö12,Ö18,Ö19, Y1,Y2,Y3,Y5,Y6,Y8,Y10
	Sosyal Medya Bağımlılığı	11	Ö1,Ö4,Ö5,Ö10,Ö11,Ö15, Ö17,Ö23,Y4,Y7,Y8
	Akademik İlgisizlik	11	Ö1,Ö4,Ö5,Ö8,Ö10,Ö13,Ö14,Ö15,
	Odaklanma Sorunu	6	Ö7,Ö10,Ö11,Ö13,Y3,Y12
	Kuşak sorunu	4	Ö17,Ö19,Y4,Y9
Psikolojik Etmenler	Sosyalleşme Sorunları	8	Ö2,Ö4,Ö5,Ö22,Y1,Y3,Y7,Y8
	Ergenlik Sorunları	3	Ö4,Y4,Y8
	Tahammülsüzlük	3	Ö3,Ö4,Ö6
Toplumsal Etmenler	Toplumsal Yozlaşma	3	Ö6,Ö7,Ö9,Ö15,Y7,Y10
	Şiddet Kültürü	2	Ö15,Y8
	Kırsal Yaşamın Zorlukları	2	Ö8,Ö20
Eğitim Sistemi ile İlgili Etmenler	Okulların Kapanmasının Etkileri	17	Ö1,Ö7,Ö9,Ö15,Ö22,Ö23,Ö19,Y1, Y2,Y3,Y5,Y6,Y7,Y9,Y10,Y11,Y12
	Kolay Sınıf Geçme	8	Ö7,Ö12,Ö13,Ö14,Ö22,Y1,Y2,Y5

Katılımcıların pandemi sonrası öğrenci sorunlarının nedenlerine ilişkin düşünceleri ailevi, öğrenci kaynaklı, psikolojik, toplumsal ve eğitim sistemi ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ve yöneticiler soruyu toplumsal, psikolojik, sosyolojik, ailevi ve eğitim sistemi merkezinde değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Ailevi etmenler temasında ailenin ilgisizliği ve eğitim düzeyinin düşüklüğü olarak iki alt tema ortaya çıkmıştır. Ailenin ilgisizliği ile ilgili 9 katılımcı benzer görüşler belirtmiştir. Ailelerin, çocukları ile yeterince ilgilenmedikleri, çocuklarının okuldaki durumlarını merak etmedikleri, çocukların telefon ve tablet kullanımını takip etmedikleri ortaya çıkmıştır. Ailevi etmenler altında ailenin ilgisizliği ile ilgili Ö7, Ö8, Ö11 ve Y7 şu görüşleri bildirmiştir:

Ö7: *“Genel olarak aileler çocuğun lise diploması olsun, ehliyetini alsın, ne olursa olsun sınıfını geçsin diye bakıyorlar. Okuldaki durumları, davranışları nasıl kesinlikle merak etmiyorlar.”*

Ö8: *“Burada ailenin hayvanı hastalandığında hemen onu veterinerine götürür, çocuğu korona olduğunda eve almadı mesela, çocuk okulun pansiyonunda kaldı, burda bu sosyolojiyle mücadele etmeniz gerekir.”*

Ö11: *“Genel olarak çocuk yetiştirme konusunda sorunlarımız olduğunu düşünüyorum. Eğitimin üç sac ayağı vardır: Okul, aile ve çocuk. Bu üçü birleşmediğinde gerçekten işimiz zorlaşıyor.”*

Y7: *“Aileler bu süreci iyi yönetemediler. Çocuğa telefon, tablet verdiler, orda ne yaptığını takip etmediler. Pandemi sonrası yaşadığımız sorunların temelinin velinin ilgisizliği olarak anlamlandırıyorum.”*

Ailevi etmenlerde düşük eğitim düzeyi ile ilgili olarak beş kişi görüş belirtmiştir. Katılımcılar velilerin eğitim seviyesinin düşük olması nedeni ile çocuklarıyla ilgilenemediklerini belirtmektedir. Ailelerin kapanma sürecinde çocuklarının eğitimine destek veremedikleri ortaya çıkmaktadır. Ailenin eğitim düzeyinin düşüklüğü ile ilgili olarak öğretmenlerden Ö21 ve okul yöneticilerinden Y12 şu görüşleri belirtmiştir:

Ö21: *“Bilinçli ve eğitilmiş veliler çocuklarına evde okul ortamını aratmadılar.”*

Y12: *“Kapanma döneminde aile ile fazla vakit geçirmeleri, ailenin eğitim düzeyinin düşük olması, çocuğu yeterince takip etmemelerinin etkisi var.”*

Öğrenci merkezli etmenlerden şiddete yönelim ile ilgili görüş belirten 21 katılımcı bulunmaktadır. Araştırmanın birinci problemde çıkan okul kavgalarındaki artışın şiddete yönelim sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Çocuklarda anlayışsızlık, duygu körelmesi, bir amaçlarının olmaması, bilgisayar oyunlarındaki şiddet, bu oyunlara bağımlılık geliştirmesi, sosyal medyada karşılaştıkları şiddet içerikli paylaşımlar nedeni ile şiddete yönelimin arttığı vurgulanmıştır. Konu ile ilgili örnek olabilecek görüşler aşağıda sıralanmıştır:

Ö6: *“Çocuklarda davranış problemleri başladı, birbirlerine karşı öncesine göre daha anlayışsızlar, bu durum da kavga olaylarında artışa sebep oldu.”*

Ö8: *“Burada çocukların hayat amaçları yok, bu amaçsızlık nedeniyle günlük meseleler hayatlarının en önemli gündemi haline geliyor. Kavga etmek bunun en büyük belirtisi.”*

Ö11: *“Oyun bağımlılığı oluştu, oyunlarda gördükleri karakterleri model almaları ve gördükleri vurma kırma hareketlerini arkadaşlarına yapmaları şiddeti arttırdı.”*

Y4: *“Şiddete yönelim arttı, muştalarla kavga ediyorlar, adeta duygu körelmesi yaşıyorlar.”*

Y7: *“Takip ettikleri sosyal medya mecraları nedeniyle şiddete meyil arttı, kendinden aynı zamanda toplumdaki uzaklaşmayı özellikle fark ettik.”*

Katılımcıların ifadelerinden okul ortamından uzak kalma, başarısı düşük, hedefi olmayan öğrencilerde şiddet, bir varlık belirtisi olarak kendisini göstermektedir. Ön planda olmak, popüler olmak gibi amaçlarla şiddete yöneldiği anlaşılmaktadır. Özellikle lise kademesinde olan öğrenciler arasında muşta gibi yaralayıcı aletlerin kullanımının artması dikkat çekmektedir.

Okul rutinlerinden uzak kalma alt temasında 13 kişi görüş belirtmiştir. Sınıf içi kurallara uymama, devamsızlığı önemsememe, kılık kıyafet kurallarına uymama, okula adapte olmada güçlük yaşanması gibi sorunlar öğrencilerin pandemi sonrası okul rutinlerine uzak kalmalarının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ortaokuldan liseye geçişte 9. ve 10. sınıflarda bu sorunların daha sık yaşandığı görülmektedir. Okul rutinlerinden uzak kalma ile ilgili Ö18, Ö19, Y3, Y5, Y8 şu görüşleri paylaşmışlardır:

Ö18: *“Öğrencilikten tamamen uzaklaşmış, okul ortamına ve sınıf kurallarına alıştırmakta zorlandık.”*

Ö19: *“Sınıf içinde ders sırasında kalkıp dolaşma isteği çok fazla, canı sıkıldığı için tuvalete gitme isteği vardı, sınıf içi kuralları uygulamada sıkıntı yaşadık.”*

Y3: *“Kılık kıyafete kesinlikle uymaması, davranış bozuklukları, devamsızlığa dikkat etmemesi, okul kurallarına uzak kalmanın etkisiyle rahat tavırlar sergilemeleri.”*

Y8: *“10. sınıflar dokuzuncu sınıfı görmediler, ortaokuldan geldikleri için okul kültürüne adapte olamadılar, bu da uzun süreli oryantasyon problemlerine neden oldu.”*

Y5: *“Öğrencilerin okuldan uzak kalmaları sonucunda ister istemez okul kurallarını unuttular, 9. ve 10. sınıflarda büyük sorun yaşadık, nasıl davranması gerektiğini, devamsızlık durumunu okulun genel kurallarıyla ilgili hiçbir şey bilmiyorlardı.”*

Araştırmaya katılan 11 kişi sosyal medya bağımlılığını vurgulamıştır. Sosyal medyanın ve internetteki çeşitli uygulamaların çocukları okuldan uzaklaştırdığı görülmüştür. Özellikle “tiktok” gibi uygulamalarda gördükleri içeriklerden etkilenerek popülerlik için kendilerini yanlış ifade etmeye yöneldikleri ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya üzerinden yapılan tehdit ve ifşaların okullar açıldığında kavgalara dönüştüğü görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili görüşler şu şekildedir:

Ö1: *“Pandemi sürecinde sosyal medya ve internetle ilgilendiler, bu da okuldan uzaklaşmalarına neden oldu.”*

Ö5: *“Sosyal medya ile fazla zaman geçirmeleri, tik tok gibi uygulamalar nedeniyle kendilerini ne kadar yanlış ifade ederlerse o derece popüler olduklarını zann ediyorlar.”*

Y8: *“Sosyal medyanın aşırı kullanımı, bu mecralardan birbirlerini tehdit etmeleri, ifşa etmeleri, okullar açılınca yüz yüze gelince kavga etme gibi durumlar yaşandı.”*

Akademik ilgisizlik için 11 kişi görüş bildirmiştir. Öğrencilerin kapanma sürecinde online eğitimden yeteri kadar verim alamadıkları görülmektedir. Okullar açıldığında bir önceki sınıfın bilgilerine hakim olmadıkları için derse karşı ilgisizlik, not tutmama gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili bazı görüşler aşağıda sıralanmıştır:

Ö14: *“Öğrencilerde isteksizlik, uzaklaşma hali ve asi tavırlar vardı, dersten soğumuşlardı.”*

Ö15: “Çocuklar not tutmuyordu, tembelleşmişlerdi. Geçen yılın konularını tam olarak bilmedikleri için dersi anlamadığı için dersten kopuyor, yanındakiyle konuşuyor.”

Odaklanma sorunu ile ilgili 6 görüş bulunmaktadır. Okuldan uzak kalmak, kapanma sürecinde ders çalışma alışkanlıklarının kaybolması nedeniyle pandemi sonrası öğrencilerde algı düşüklüğü ve odaklanma problemleri görülmektedir. Odaklanma sorunu ile ilgili Ö11 ve Ö13 görüşleri şu şekildedir:

Ö11: “Okuldan çok uzak kaldılar, kitap okuma etkinliği yapıyoruz, çocuk konsantre olamıyor.”

Ö13: “Önceki yıllar ile karşılaştığımda akademik olarak çok zayıflar, algı düşüklüğü, odaklanma sorunu var kesinlikle.”

Katılımcılardan pandemi sonrası disiplin problemlerinin nedenleri ile ilgili olarak 4 kişi kuşak sorununu vurgulamıştır. Kuşak sorunu ile ilgili Ö7 ve Y4 şu ifadeleri belirtmişlerdir:

Ö17: “Pandemi sürecinin etkisi var tabii ama kuşakla ilgili de bence ciddi problem var, öğrenciler fazla rahatlar.”

Y4: “Büyükleriyle nasıl konuşmaları gerektiğini bilmiyorlar, öğretmenleri ile de öyle, yeni nesilden de kaynaklı ama pandemi bunu daha da ileriye götürdü.”

Katılımcılar öğrencilerin toplumsal yozlaşma, sosyal medya bağımlılığı, ebeveynlerin ilgisizliği gibi nedenlerle temel değerlerden uzaklaştığını belirtmişlerdir.

Psikolojik etmenler temasında sosyalleşme sorunları, ergenlik sorunları ve tahammülsüzlük alt temaları belirlenmiştir. Sosyalleşme sorunları ile ilgili sekiz katılımcı görüşü bulunmaktadır. Okul hayatından uzak kalan öğrencilerde, sosyal yönleri zayıfladığı için arkadaşları ile olan iletişimlerinde problemler görülmüştür. Konu ile ilgili olarak aşağıdaki alıntılara yer verilmiştir:

Ö22: “Çocuklar uzun süre evde kaldıkları için döndüklerinde sosyal yönleri zayıflamıştı, arkadaşlarına nasıl davranacaklarını bilmiyorlardı.”

Y1: “Evde uzun süre kapalı kaldılar, enerjilerini atamadılar, sıkışıp kalmanın sonucunda okul açılınca hareketlilik arttı.”

Ergenlik sorunları ile ilgili olarak 3 katılımcı görüşü bulunmaktadır. Burada çocukların içinde bulunduğu ergenlik dönemine ait psikolojik özelliklerin etkileri vurgulanmıştır. Psikolojik etmenlerden ergenlik sorunları ile ilgili olarak bir okul yöneticisi görüşü şöyledir:

Y8: “Çocukların yaş dilimini kimlik durumu unutmamak gerekir, kendilerini ispatlama çabası var. Akran baskısı, gurur meselesi gibi ergenlik döneminin kendi özellikleri var.”

Tahammülsüzlük ile ilgili 3 katılımcı görüşü vardır. Pandemi sonrası çocukların birbirlerine ve öğretmenlerine karşı tahammülsüz oldukları belirlenmiştir. Bunun sonucunda okullarda gergin davranışlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Tahammülsüzlük ile ilgili olarak görüşlerden biri şöyledir:

Ö3: “Öğrencilerde gerginlik, tahammülsüzlük gibi problemler gözlemledik, bunlar arkadaş ilişkilerine aynı zamanda öğretmenleri ile olan ilişkilerine de yansdı.”

Katılımcı görüşlerinden toplumsal etmenler teması altında toplumsal yozlaşma, şiddet kültürü, kırsal yaşamın zorlukları olmak üzere 3 alt tema belirlenmiştir.

Toplumsal yozlaşmaya dikkat çeken 3 katılımcı görüşü bulunmaktadır. Pandemi sonrası yaşanan sorunların pandemi öncesinde zaten var olduğu, toplumsal manevi değerlerin giderek zayıfladığı ortaya çıkmıştır. Toplumsal etmenlerden toplumsal yozlaşma ile ilgili görüşler aşağıdaki gibidir:

Ö6: “Genel anlamda zaten toplumda var olan bir sorun olduğunu düşünüyorum. Daha sinirli bir topluma dönüştük. Çocuklar herkesin aynası, ailelerinde gördüklerini yansıtıyorlar.”

Y7: “Toplumun pandemiden önce de çok iyi durumda olmadığını düşünürsek, aslında kopmak üzere olan toplum bağları bu süreçte daha da zayıflamış oldu.”

Katılımcı görüşleri ile toplumsal yozlaşmaya bağlı olarak, öğrencilerde saygısızlığa varan tavırlar, genel üslup bozuklukları, uyarıların dikkate alınmaması görülmektedir.

Şiddet kültürü çalışma yapılan toplumda olduğu için bu kültürle yetişen çocuklar kalabalık gruplar halinde kavgalar çıkarmaktadır. Pandemi sonrası bu kavgaların daha da arttığı görülmektedir. Toplumsal etmenlerden şiddet kültürü ifadesini kullanan iki katılımcı bulunmakta, bunlardan Y8 konu ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

Y8: “Yaşadıkları çevreden kaynaklı, çocuklar tek kavga etmiyorlar, gruplar kavga ediyor, buraya özgü köylüler arası kavgaya dönüşüyor.”

Yaşanılan bölgede kavgalar, farklı köylerden olduklarında diğerlerinin de karışmasıyla gruplar arası kavgaya dönüşmektedir.

Kırsal yaşamın zorlukları ile ilgili iki katılımcı görüşü aşağıda belirtilmiştir:

Ö20: “Öğrenciler köyde yaşıyor, taşımali sistemle okula geliyorlar, sabah beş gibi uyanıyorlar, yediye kadar hayvanlara bakıyorlar, sonra da hazırlanıp servise binip okula geliyorlar, sonra da bu çocuklardan başarı bekliyoruz.”

Ö8: “Kars’ın sosyolojisi itibariyle tarım toplumu olması nedeniyle çocuklar için okul tarla işlerinden kaçış noktası, öğrencilere kazandırmamız gereken şey okulu kurtuluş noktası olarak görmeleri.”

İfadelerinden anlaşıldığı gibi öğrenciler ailelerinin geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılıkla ilgili işlerde çalışmaktadırlar. İlçede yaşayan öğrencilerin çoğu taşımali sistemle köylerden servislerle alınmakta, ilçe merkezindeki okullarına gelmektedirler. Kars’ın ağır iklim şartları, çok erken saatlerde uyanmak zorunda olmalarının okula karşı isteksizlik oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim sistemi ile ilgili etmenlerde 17 katılımcı okulların kapanmasının etkilerini belirtmiştir. Okulların kapanmasının hem eğitim hem de öğretim açısından çocuklarda gerilemeye neden olduğu ortaya çıkmaktadır. Çocukların okulla bağının kopma durumuna geldiği görülmektedir. Bu görüşlerden alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö23: “Ben sorunları okulların kapanmasına bağlıyorum. Okul çocuklar için ciddi bir dizayn yeri, ailenin eğitim düzeyi ne olursa olsun birçok şeyi aileden alamıyor.”

Y3: “Okul, öğrencileri hayata hazırlayan, kuralları benimseten, manevi değerleri yerleştiren bir yer. Okulların kapanmasıyla birlikte bir boşluk oluştu, çoğu şeyi unuttular.”

Y10: “Çocuk kapanmayla okula ara verilince tamamıyla okuldan kopmuş, okulla hiçbir bağı kalmamış.”

Eğitim sistemi ile ilgili etmenlerden kolay sınıf geçme ile ilgili cevaplardan alıntılar şöyledir:

Ö13: “Pandemi döneminde rahatça geçtiler, online derslere girmediler, devamsızlık alınmadı, daha sonra da öyle olacağını düşündüler.”

Ö14: “ Bir buçuk yıl okuldan uzak kaldılar, sınıfta kalma olmadığı için nasıl olsa geçiyoruz diye düşündüler, ciddiyetsizlik oluştu.”

Y5: “Öğrencilerde okula devam etmesek de geçeriz gibi bir algı oluştu, bu da rahatlamaya sebep oldu.”

Katılımcılar sınıf geçme kurallarının zorlaştırılması gerektiğini düşünmektedirler. Mevcut sınıf geçme sisteminin öğrenciler üzerinde kontrol edici bir işlevi olmadığı ifade edilmiştir.

3.3. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerine Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Geliştirmiş Oldukları Çözüm Yolları

Araştırmanın üçüncü problemi olan katılımcıların disiplin problemlerine karşı geliştirdikleri çözüm yollarına ait verdikleri cevaplardan hazırlanan tema, alt tema ve frekans dağılımlarını gösteren Tablo 5 elde edilmiştir.

Tablo 5: Pandemi Sonrası Öğrenci Sorunlarına Getirdikleri Çözüm Yolları

Tema	Alt Tema	f	Katılımcılar
Sözel Çözümler	Bire bir iletişim	18	Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö17,Ö20,Ö22,Ö23,Y3,Y8,Y12
	Notla Korkutma	3	Ö7,Ö15,Y4
	Uyarma	1	Y10
Davranışsal Çözümler	Etkinlik Yapma	4	Ö11,Ö16,Ö18,Y6
	Rehberlik Çalışmaları	4	Ö13,Ö14,Ö18,Ö22
	İdareye Yönlendirme	2	Ö17,Ö19
	Mesafeli Olma	1	Ö9
İş Birliği Odaklı Çözümler	Veli Toplantıları	9	Ö10,Ö12,Ö17,Y1,Y2,Y4,Y7,Y9,Y11
	Veli Ziyaretleri	8	Ö1,Ö3,Ö20,Ö21,Y3,Y8,Y11,Y12
	Rehberlik Servisi Çalışmaları	5	Ö2,Y2,Y3,Y5,Y6

Araştırmanın üçüncü problemine verilen cevaplardan sözel çözümler, davranışsal çözümler, iş birliği odaklı çözümler temaları belirlenmiştir. Katılımcıların genellikle iş birliği odaklı çözüm yollarını seçtikleri görülmektedir. İş birliği odaklı çözümler teması altında veli toplantıları, veli ziyaretleri, rehberlik servisi çalışmaları alt temaları belirlenmiştir. Ulaşılan alt temalardan okul ve velinin birlikte hareket etmesinin önemi ortaya çıkmıştır. Veli toplantıları ile ilgili 9 katılımcı görüşü bulunmaktadır. İş birliği odaklı çözümlerden, veli toplantıları ile ilgili katılımcıların görüşlerinden alıntılar şöyledir:

Ö17: “Yapılan davranışın üst düzey olması halinde rehber öğretmen ile birlikte veli görüşmeleri yapıyoruz, veli görüşmesi ile takip edilen öğrenci daha iyi gelişim gösteriyor.”

Y8: “Velilerimizin genel olarak ilgili olduklarını söyleyebilirim. Çağırduğumuz zaman okula geliyorlar, sorunu anlamaya ve çözmeye çalışıyorlar.”

Veli ziyaretleri ile ilgili 8 katılımcı görüşü belirlenmiştir. Öğretmen ve yöneticiler çocuklarla ilgili sorunları çözerken evlerine giderek iletişim yoluyla çözüm üretmeye çalışmışlardır. Bilinçli ailelerde

olumlu sonuçlar alındığı görülmektedir. İş birliğine dayalı çözümlerden veli ziyareti ile ilgili görüşlerden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö12: *“Biz veli ziyaretleri yaparak velilerle sorunları çözmeye çalıştık, bilinçli olan velilerde işe yaradı ancak bilinçli olmayan velilerde etkisi olmadı.”*

Y7: *“Bizim çözüm olarak ilk işimiz velilerle görüşmek oldu, ilk önce velilerle toplantılar yaptık, çünkü velinin desteği olmadan öğrencide hiçbir şeyi değiştiremiyoruz.”*

Katılımcılardan 5 kişi rehberlik servisi çalışmalarını vurgulamıştır. Rehberlik servisinin profesyonel çalışmaları ile davranışın nedenleri araştırılarak öğrenci ve veli ile görüşmeler yapılmaktadır. Öğrencilerin problemleri davranışını neden gerçekleştirdiğini anlamak için rehberlik birimi tarafından yapılan analiz çalışmalarının önemi ortaya çıkmıştır. Rehberlik servisi çalışmaları ile ilgili öğretmenlerden Ö1 konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

Ö1: *“Rehberlik öğretmeni olarak birebir görüşmeler yapıyorum. Buradaki amaç öğrencinin davranışı neden gerçekleştirdiğini, bunu yaparkenki psikolojik durumunu analiz etmek. Bazı testlerden yararlandığım gibi bazen velisi ile görüşmeler yapıyorum.”*

Katılımcı görüşlerinden sözel çözümler temasından birebir iletişim, notla korkutma, uyarma alt temaları belirlenmiştir. Katılımcılardan 18 kişi birebir iletişimi vurgulamıştır. Öğretmenler ve okul yöneticileri sorunları çözmek için iletişimi ve rehberlik etmeyi tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Sözel çözümlerden birebir iletişim ile ilgili olarak görüşler aşağıdaki gibidir:

Ö22: *“Daha çok öğrenciyle iletişim kurmaya çalıştım, yaşadıkları süreçle ilgili rehberlik ederek çözmeye çalıştım.”*

Y3: *“Öğretim yaklaşımları ile yaklaştık, bir anda adapte olamayacaklarının farkındaydık.”*

Notla korkutma ile ilgili 3 görüş belirlenmiştir. Öğretmenler, proje ve performans notları ile öğrenciyi kontrol altına alarak problemleri davranışları önlemeye çalışmaktadır. Katılımcılardan Ö7 notla korkutma ile ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

Ö7: *“Akademik başarı düşük olduğunda öğrenci için performans ve proje notları önemli. Sınav notun düşük olabilir ama sözlüden geçme şansın olabilir şeklinde disipline etmeye çalışıyordum.”*

Uyarma çözüm yolunu kullanan katılımcı Y10 görüşüne ait alıntı aşağıda verilmiştir:

Y10: *“Disipline etmek için sürekli uyarı yaptım, bıktırana kadar sözel uyarı yaptım.”*

Davranışsal çözümler teması altında etkinlik yapma, idareye yönlendirme, mesafeli olma alt temaları belirlenmiştir. Katılımcı görüşlerinden 4 kişi rehberlik çalışmalarını vurgulamıştır. Sınıf rehber öğretmenleri rehberlik çalışmalarına ağırlık vererek öğrencilerin ilgisini çekmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Etkinliğe dayalı ders işlemenin öğrenciyi kazanmaktaki önemi ortaya çıkmıştır. Davranışsal çözümler olarak rehberlik çalışmaları yapan katılımcılardan konu ile ilgili görüşler aşağıda verilmiştir:

Ö18: *“Ben pandemiden önce iletişim sorunlarımıza yönelik bir tane rehberlik çalışması hazırlıyorsam, pandemi sonrasında üç dört tane hazırlamam gerekti.”*

Ö16: *“Bu süreçte çocukların ilgisini nasıl derse çekebilirim diye düşündüğümde etkinlik yapmaya çalıştım. Bir tane bile öğrenciyi kazanabilirsem düşüncesiyle etkinler yapıyorum.”*

İdareye yönlendirme ile ilgili 2 katılımcı görüşü belirlenmiştir. Öğretmenlerin bazı öğrencilerle baş etmekte zorlandığında idareye yönlendirmeyi çözüm yolu olarak seçtiği görülmektedir. Davranışsal

çözümlerden idareye yönlendirmeyi çözüm yolu olarak seçen katılımcılardan konu ile ilgili cevaplar şunlardır:

Ö17: “Daha çok idare çözmeye çalışıyor, kendileri daha çok yükleniyor.”

Ö19: “Çocuk sözden uyarıdan anlamıyor, idareye yönlendirmek durumunda kalıyorum. Çığırından çıkan bazı öğrencilere bunu yapmak zorunda kaldım.”

Katılımcılardan mesafeli olma ile ilgili 1 kişi görüşü belirlenmiştir. Öğretmenin disiplini sağlamak için öğrenciyle arasına duvar örerek uzak durmayı tercih ettiği anlaşılmaktadır. Çözüm yolu olarak mesafeli olma ile ilgili şu ifadeler kullanılmıştır:

Ö9: “Öncelikle öğrencilerle arama bir duvar koydum. Pandemi öncesi arkadaş gibi olmaya çalışırdım. Bu durumu aşında yapmak istemiyorum ama mecbur kaldım.”

Katılımcıların görüşlerine göre pandemi sonrası sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışları artmış, kontrol amaçlı farklı çözüm yolları üretilmiştir. Daha önce böyle bir süreçle ilgili deneyimleri olmaması nedeniyle öğrencilerle daha çok temas halinde bulunan öğretmenlerin bu süreçte daha fazla zorlandığı ifadelerinden anlaşılmaktadır.

3.4. Pandemi Sonrası Disiplin Problemlerinin Çözülmesinde Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Sundukları Öneriler

Araştırmanın son problemi olan yaşanan disiplin problemlerinin çözülmesi için verdikleri öneriler ile ilgili bulgular öğrenci merkezli ve eğitim merkezli öneriler olarak iki tema halinde ortaya çıkmıştır. Tablo 6’da önerilere ait tema, alt tema, frekans bilgileri verilmiştir.

Tablo 6: Disiplin Problemlerinin Çözülmesinde Sunulan Öneriler

Tema	Alt Tema	f	Katılımcılar
Öğrenci Merkezli Öneriler	Sosyal, Kültürel, Sportif Faliyetler	5	Ö1,Ö3,Y3,Ö1,Y3
	Seminerler	4	Ö19,Ö20,Y3,Y11
	Rehberlik Çalışmaları	1	Y6
Eğitim Merkezli Öneriler	Disiplin Yönetmeliğinin Güncellenmesi	15	Ö10,Ö13,Ö16,Ö19,Ö20,Ö21,Ö22,Ö23,Y1,Y2,Y3,Y8,Y9
	Öğretim Programının Güncellenmesi	13	Ö9,Ö10,Ö11,Ö14,Ö16,Ö18,Ö19,Ö22,Ö23,Y3,Y4,Y7,Y8
	Sınıf Geçme Sisteminin Değişmesi	6	Ö7,Ö9,Ö12,Ö14,Ö18,Y4
	Ders Saatlerinin Azaltılması	6	Ö6,Ö7,Ö15,Ö17,Ö18,Ö20,Ö21
	Öğretmen Özerkliği	6	Ö6,Ö8,Ö12,Ö15,Ö17,Y2
	Okul Kaynaklarının Arttırılması	5	Ö10,Ö15,Ö16,Ö23,Y1
	Doğu-Batı Arasındaki Eşitsizliklerin Dengelenmesi	2	Ö8,Y9
	Aile Eğitimleri	2	Ö8,Ö17
	Beceri Eğitimleri	2	Ö5,Ö23

Katılımcıların görüşlerinden öğrenci merkezli öneriler ve eğitim merkezli öneriler belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerine göre disiplin problemlerinin çözülmesi için geliştirilen eğitim merkezli öneriler olarak disiplin yönetmeliğinin güncellenmesi bulunmaktadır. Katılımcılardan 15 kişi disiplin yönetmeliğinin güncellenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yönetmeliğin öğretmenlere geniş yetkiler verecek şekilde daha kapsamlı hale gelmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bununla ilgili görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

Ö10: “Ortaokullara bakıldığında etkili bir cezalandırma sistemi yok, disiplin gerçekten ortaokulu da dahil edilerek, caydırıcılığı yüksek, hatta aileleri de etkileyecek şekilde bir disiplin mekanizmasının oluşturulması gerekiyor.”

Ö21: “Disiplin konusunda kesinlikle okula ve öğretmene daha fazla hak verilmesi görüşündeyim. Yaptırımı daha yüksek olacak şekilde okulların önemini kavramalarını sağlayan cezalar olsa daha iyi olur.”

Y1: “Bazı suçlarda idarenin vereceği disiplin cezalarının fazla olması gerekiyor, örneğin okul değişikliği cezasını idarenin verebilmesi gerekir, yetkilerin artırılması gerektiğini düşünüyorum.”

Y3: “Yönetmelik çağın şartlarına ayak uyduramıyor, çok eski, çoğu şeye cevap vermiyor.”

Yapılan görüşmelerde katılımcılar ortaokul öğrencilerinde istenmeyen öğrenci davranışları olmasına rağmen gelişim dönemi düşünülerek herhangi bir ceza verilmediğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan 13 kişi öğretim programlarının değişmesini öneri olarak vurgulamıştır. Müfredatın çok yoğun ve zor olması nedeni ile öğrencilerde konsantrasyon problemleri görülmektedir. Eğitimsel öneri olarak öğretim programlarının değişmesini isteyen 13 katılımcıdan konu ile ilgili görüşlerden alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö23: “Öğretim programının çok ağır olduğunu düşünüyorum. Yani dokuzuncu sınıfların konuları anlamaları mucize. 12. sınıf müfredatı da çok zor, öğrenci derse konsantre olamıyor, seyreltilmesi gerekiyor.”

Ö16: “Öğretim programı seyreltilmeli. Ana derslere yoğunluk verilmeli. Çünkü kesinlikle zaman yetmiyor. Çok ağır bir müfredat, çocukların ilgisini çekemiyoruz.”

Katılımcılardan altı tanesi eğitim merkezli öneri olarak sınıf geçme sisteminin değişmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Sınıf geçme sisteminin değişmesi gerektiği, sınıf geçmenin daha zor hale getirilmesi öneri olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle dokuzuncu ve onuncu sınıftan itibaren sınıf geçme sistemi değiştirilirse öğrencilerin okulu daha ciddiye alacakları düşünülmektedir. Konu ile ilgili görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Sınıf geçme kalma durumu daha ciddi olsa öğrencilerin kendine geleceğini düşünüyorum.”

Ö14: “Sınıfta kalma daha kolay olmalı. Dokuzuncu ve onuncu sınıflarda kesinlikle sınıfta kalma sistemi daha farklı olmalı.”

Ders saatinin azaltılması ile ilgili 6 katılımcı görüşü bulunmaktadır. Ders saatlerinin fazla olması nedeni ile öğrencilerin dinlenmeye vakitlerinin kalmadığı vurgulanmakta, öğleye kadar olan bir okul eğitimi önerilmektedir. Katılımcılardan ders saatinin azaltılması görüşünü belirten Y9 şu ifadeleri kullanmıştır:

Y9: “Öğrenciler köylerden geliyorlar, pansiyonlarda kalıyorlar, sabahın altısında kalkıp akşam dörtlere kadar ders görüyorlar. Bir de buna cumartesi günleri kurs ekleniyor. Çocuğun kendine ayıracak

vakti kalmıyor. Ben bu ülkede öğleye kadar olan sadeleştirilmiş, seyreltilmiş bir eğitim öğretimi destekliyorum.”

Kırsal kesimde çocuklar köylerinden taşınmalı sistemle okullarına geldikleri için mevcut sistemdeki ders saati sayısının öğrenciler için çok fazla olduğu ifade edilmektedir.

Öğretmen özerkliğini 6 katılımcı vurgulamıştır. Öğretmenlere daha geniş yetkiler verilmesi gerektiği önerilmektedir. Doğu’da görev yapan öğretmenlerin ekonomik ve kültürel olarak yalnız hissettiği belirtilmektedir. Öğretmenleri güçlü hale getirecek düzenlemelerin yapılması önerilmektedir. Eğitim merkezli önerilerden öğretmen özerkliği ile ilgili görüş bildiren katılımcılardan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö8: *“Doğuda yazıktır ki öğretmenler korku altındalar. Ekonomik, kültürel, yalnızlık kaygısı var, bunlara ek olarak özellikle küçük kasabalarda öğretmene mobbing var.”*

Ö15: *“Artık ne öğretmenlerin ne de idarenin elinde disiplin anlamında çok fazla yetki yok. Öğretmenin eli kolu bağlı. Bence tüm yetkilerimizi elimizden aldılar.”*

Okul kaynaklarının artırılması ile ilgili 5 görüş belirlenmiştir. Okullara akıllı tahta, laboratuvar olmadığı için derslerin etkili işlenemediği görülmektedir. Okul kaynaklarının ihtiyaçları göz önüne alınarak kaynakların artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Eğitim merkezli öneri olarak okul kaynaklarının artırılması ile ilgili görüşler şöyledir:

Ö16: *“Okulda laboratuvar yok, benim dersim uygulamaya dayalı bir ders, sadece pandemi sürecinin etkisi yok, kaynaklarda yetersiz.”*

Ö23: *“Dersim görsele dayalı, sınıflarda akıllı tahta yok, akıllı tahta olmadan öğrencinin anlaması mümkün değil, okul kaynaklarının artırılması gerekiyor.”*

Katılımcılardan 2 kişi Doğu-Batı arasındaki eşitsizliklerin dengelenmesini vurgulamıştır. Araştırmanın yapıldığı ilçede ekonomik ve sosyal yetersizlikler olduğu ifade edilmektedir. Öğrenciler köylerinde ortaokul ya da lise olmadığı için taşınmalı olarak ilçe merkezine gelmekte ya da pansiyonlarda yatılı olarak eğitim görmektedir. Pansiyonda ailesinden uzakta eğitim görmenin öğrencilerde duygusal kayıplar yarattığı ifade edilmektedir. Doğu batı arasındaki eşitsizliklerin dengelenmesi ile ilgili görüş belirten Y9 aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Y9: *“Çok iyi şartlarda okuyan öğrenciler var her akşam evlerine gidiyorlar, duygusal bir kayıpları yok, ülkenin çoğu öğrencisi ne yazık ki böyle değil, burada köylerden çıkıp geliyorlar, okul pansiyonlarında kalıyorlar, eşitsizliklerin dengelenmesi gerektiğini düşünüyorum.”*

Katılımcılar beceri eğitimlerinin gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Yaşadıkları bölgenin ihtiyaçlarına göre belirlenen, uygulamaya yönelik atölye dersleri önerilmektedir. Beceri eğitimleri için iki görüşe ait alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö23: *“Günde dört saat ders varsa devamında atölye dersleri, beceri eğitimleri olmalı.”*

Ö5: *“Beceri eğitimlerine daha çok ağırlık verilmeli, bu eğitimler bölgeye ve çevreye uygun geçerliliği olan eğitimler olmalı.”*

Aile eğitimi ile ilgili görüş belirten iki katılımcıdan biri olan öğretmen görüşü şöyledir:

Ö17: *“Aileleri eğitici, halk eğitim merkezleri aracılığıyla kurslar verilerek katılım zorunlu tutulabilir. Ergenlikle ilgili, şiddet ile ilgili eğitimler düzenlenebilir.”*

Öğrenci merkezli öneriler olarak sosyal-kültürel-sportif etkinlikler, seminerler ve rehberlik çalışmaları önerilmiştir. Sosyal-kültürel-sportif etkinlikleri 5 katılımcı tarafından önerilmiştir. Bu tür faaliyetlerin okula karşı olumlu duyguları besleyeceği düşünülmektedir. Sosyal-kültürel-sportif etkinlikleri önerenler görüşünü şu ifadelerle savunmuştur:

Ö1: “*Öğrencilerin sosyal-kültürel-sportif etkinliklere yönlendirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum, böylece özgüvenleri ve motivasyonları artabilir.*”

Y3: “*Gençlerin sosyal yönlerini geliştirecek sosyal-kültürel-sportif etkinlikler düzenlenmeliydi, okulu sevdirecek, olumlu bir bakış açısı oluşturacak faaliyetler planlanmalıydı.*”

Katılımcılar uzmanlar tarafından öğrencilere verilecek seminerleri önermektedir. Semirleri öneren dört katılımcı bulunmakta olup bunlardan alıntılar şöyledir:

Ö19: “*İlçe bazında seminerler yapılabilirdi, öğrenciler okul okul toplanabilirdi.*”

Y3: “*Öğrencilere yönelik hem bilgilendirme amaçlı hem kaygılarını azaltmak için seminerler yapılabilirdi.*”

Pandemi sonrası disiplin problemlerinin çözülmesi için verilen önerilerden 1 kişi rehberlik çalışmalarını belirtmiştir. Buradan uzman tarafından sistemli olarak yapılan çalışmaların önemi ortaya çıkmaktadır. Rehberlik çalışmalarını öneren katılımcı görüşü aşağıda belirtilmiştir.

Y6: “*Rehberlik servisinin profesyonel çalışmaları, düzenlediği seminerler, veliler ile görüşmeler yapılması.*”

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma kapsamında pandemi öncesi ve sonrası okullarda yaşanan disiplin olaylarının karşılaştırılması, pandemi sonrası yaşanan disiplin olaylarının nedenlerini ortaya koyulması ve öğretmenler ve yöneticilerce geliştirilen önerilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen ve okul yöneticileri bu sorunları aile kaynaklı, öğrenci merkezli, psikolojik, toplumsal ve eğitim sistemi temelinde açıklamışlardır. Araştırmanın problemlerinden olan öğretmen ve okul yöneticilerine göre pandemi sonrası yaşanan disiplin sorunlarının nedenleri arasında ailevi etmenler temasında ailenin ilgisizliği ve ailenin düşük eğitim düzeyi bulunmuştur. Araştırma bulgularına paralel olarak alanyazındaki araştırmalarda pandemi sürecinde ebeveynlerin ilgisizliğinin çocuklar üzerinde olumsuz psikososyal etkilerinin olduğunu göstermektedir (Erol, 2020). Bir başka araştırmaya göre kapanma süresinin uzaması ve ekonomik nedenler aile içi stresi artırarak ilişkilerin kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır (Uzun, Karaca ve Metin, 2021). Mevcut çalışma bulguları alanyazında yapılan araştırmaları destekler niteliktedir. Araştırmanın yapıldığı okullarda okuyan çocukların ailelerinin ilgisiz olması nedeni ile aile içi iletişimin zayıf olduğu söylenebilir. Bunun sonucu olarak da akranları ve öğretmenleri ile olan sosyal becerilerinde zayıflama, okula karşı motivasyonunun düşmesi, okul açıldığında adaptasyon anlamında sorunlar yaşaması hâli olasıdır. Araştırmanın bulguları içinde pandemi sonrası yaşanan disiplin sorunlarının nedenleri olarak ailenin düşük eğitim düzeyine sahip olması yer almaktadır. Birçok araştırmada evlerinde entelektüel kaynaklara ve bilgisayar, tablet, internet gibi olanaklara sahip öğrencilerin akademik olarak daha başarılı olduğunu göstermektedir (Akyüz, 2014; Parcel ve Dufur, 2001).

Pandemi sonrası yaşanan sorunları öğrenci kaynaklı etmenler bağlamında değerlendiren katılımcılar en çok şiddete yönelim, okul rutinlerinden uzaklaşma, sosyal medya bağımlılığı ve akademik

ilgisizlik üzerinde durmuşlardır. Kapanma döneminde okul dışında sosyal alanları olmayan öğrencilerde, okulların açılması ile birlikte kontrolsüz davranışlar, ölçsüz tepkiler gözlemlenmiştir. Pandemi sonrası okullarda şiddet olaylarının önemli ölçüde arttığı ortaya çıkmıştır. Alanyazında yapılan araştırmalarda sınıf arkadaşına vurmak, tekme atmak, eşyasına zarar vermek gibi istenmeyen olayların süreklilik gösterdiği belirtilmektedir (Chan & Wong, 2019; Kurtça, Çağlar ve Özcan, 2020; Hamurcu, 2020). Yapılan araştırmalara göre özgürlüğün kısıtlanması, uzun süreli belirsizlik durumu ve buna bağlı olarak tahammülsüzlük hali, karantina sürecinin kaygı, öfke gibi duyguları arttırabileceğini göstermektedir (Brooks vd., 2020; Orru, Ciacchini, Gemignani & Conversano, 2020; Qiu vd., 2020). Mevcut çalışma alanyazında yapılan araştırmaları destekler niteliktedir. Okuldan ve sosyal çevrelerinden uzun süre uzak kalan öğrencilerde okula dönüşte davranış problemleri, ölçsüz hareketler, tahammülsüzlük halleri görülmektedir. Okulda bir araya gelen öğrenciler birbirlerini iyi ya da kötü yönde etkileyebilmektedir. Okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarını engellemek için etkin bir disiplin anlayışı olması gerekmektedir. Güçlü (2004) tarafından yapılan araştırmada, ailenin ekonomik şartları, eğitim düzeyi ve doğduğu çevrenin çocuğun oluşturduğu disiplin sorunları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Pandemi sonrası yaşanan disiplin sorunlarının temelinde bakıldığında ailelerin çocuğun eğitimi ile ilgili takibi yapmadıkları görülmektedir. Araştırma yapılan bölgede ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması, geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılık olması, çocuk sayısının fazla olması ailenin çocukların eğitimi üzerindeki etkisini azalttığı düşünülebilir. Alanyazında yapılan çalışmalar bu çalışmayla benzer nitelik göstermektedir. Aydın (2001), Bal (2005), Demir (2013) ve Güzel (2014) yaptığı araştırmalarda okullarda yaşanan disiplin sorunlarının en önemli nedenlerinden biri olarak ebeveynlerin çocuklarının eğitimine olan ilgisizliklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin pandemi sürecinde okul rutinlerinden uzaklaşması okullar açıldığında uyum ve disiplin sorunlarının görülmesine neden olmuştur. Alanyazında yapılan bir araştırmada kapanma sürecinde eğitime evde devam eden çocuklarda bunu bir tatil gibi düşünme, ders çalışma ve ödev yapma gibi alışkanlıklarında gerileme tespit edilmiştir (Huber & Helm, 2020). Yapılan bir başka araştırmada ise pandemi sürecinde öğrencilerde öğrenme kayıpları, dikkat eksikliği, motivasyon düşüklüğü gibi sorunlar görülebileceğine ilişkin tespitler bulunmaktadır (Flack vd., 2020). Yapılan araştırmalarda, uzaktan eğitim dönemi, erken kalkma alışkanlığının bozulması, ödev sınav gibi sorumluluklardan uzak kalma, ev ortamının konforu gibi faktörler sebebiyle yüz yüze eğitime geçtikten sonra sorunlar yaşandığı saptanmıştır (Yaşar, 2021). Başka bir araştırmada okula devam konusunda öğrencilerin eski düzenlerini devam ettiremedikleri tespit edilmiş ve bu durumun kapanma sürecine bağlı öğrenme kayıpları ile ilgisi olduğu belirlenmiştir (Engzell vd., 2021). Mevcut çalışma alanyazındaki araştırmaları destekler niteliktedir. Okul rutinlerinden uzaklaşan öğrencilerde, okula karşı isteksizlik, derse karşı ilgisizlik, dikkat eksikliği gibi problemlerin görüleceği söylenebilir.

Pandemi sonrası disiplin sorunlarının nedenleri arasında şiddete yönelim ve sosyal medya bağımlılığı bulunmuştur. Katılımcı görüşlerinden sosyal medya ve internet oyunları nedeni ile şiddete yönelimin arttığı belirlenmiştir. Karantina döneminde çocukların kontrolsüz internet kullanımı neticesinde oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığının arttığı görülmektedir. Araştırmanın bulgularında da yer almakta olan özellikle ortaokul kademesindeki öğrencilerde şiddet içerikli oyunların popüler olduğu ve çocukların bu karakterleri taklit ederek gördükleri hareketleri yapmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bir araştırmada sosyal medya bağımlılığı olan ergenlik dönemindeki çocukların çevrelerine karşı olumsuz ve saldırganca davranışlar gösterdikleri belirtilmiştir (Uludağlı ve Sayıl, 2009). Alanyazındaki araştırmalarda elde edilen bulgulara göre internet kullanan tüm yaş grupları için artarak yaygınlaşan siber zorbalık çeşitlerinin olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda akran zorbalığının pandemi sürecinde siber zorbalık olarak karşımıza çıktığı görülmektedir (González-Moreno

vd., 2020; Karmakar & Das, 2021; Yang, 2021; Zhang vd., 2019). Mevcut çalışmada da şiddete yönelim, sosyal medya bağımlılığının pandemi sonrası siber zorbalık olarak öğrencilerde görüldüğü söylenebilir. Alanyazına bakıldığında, Çin’de yapılan bir araştırmada ergenlik döneminde olan olumlu okul iklimine sahip öğrencilerde problemler internet kullanımının azaldığı belirlenmiştir (Zhai vd., 2020). Okul kültüründen uzun süreli uzak kalan öğrencilerde problemler internet kullanımı olması bu araştırmanın sonucu ile örtüşmektedir.

Katılımcıların belirttiği başka bir ifade akademik ilgisizliktir. Kapanma sürecinde okuldan uzak kalan ve evin rahatlığına alışan öğrencilerde derslere ilgisizlik oluşmuştur. Sirem ve Baş (2020) tarafından yapılan araştırma verilerine göre uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde okuduğunu anlama ve yazma problemleri olduğu, okulun ikliminden ve sınıf içi etkileşimden uzun süre uzak kalan öğrencilerde bu farklılaşmanın arttığı belirtilmiştir. Mevcut araştırmada hem ortaokul hem de lise kademesinde akademik ilgisizliğin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşadığı bölgede internet erişimi kısıtlı, bilişim olanaklarının yetersiz olması nedeni ile uzaktan eğitime erişim oranı düşüktür. Pandemi sonrası bu durumun derse ve okula ilgisizliği oluşturduğu bunun sonucunda sınıfta ve okulda kurallara uymama gibi sorunların yaşandığı söylenebilir.

Uzaktan eğitim sürecinde online derslere devam etmeyen ya da edemeyen dezavantajlı öğrencilerde odaklanma sorunları görülmüştür. Dersten koptuğu için başka şeylerle ilgilenme, sınıf içinde dolaşma, yanındaki ile konuşma gibi durumlar oluşmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre lise kademesinde olan özellikle dokuzuncu ve onuncu sınıflarda odaklanma sorununun diğer kademelere göre daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Ortaokulu benimsemeden liseye geçen öğrencilerin, okul iklimine adaptasyonları uzun sürmüştür. Paralel olarak pandemi döneminde internet bağımlılığının giderek arttığı, uzaktan eğitime katılım oranlarının giderek düşmesi neticesinde öğrencilerin ders çalışmak konusunda eski motivasyonlarını kaybettikleri tespit edilmiştir (Kaysi, 2020; Özer ve Suna, 2020; Yılmaz vd., 2021). Uzaktan eğitim sürecinde eğitime erişemeyen öğrencilerde ya da imkanı olsa da dersleri takip etmeyen öğrencilerde bilgi eksikliğinden kaynaklı motivasyonlarının düştüğü, sınıf içi kurallara uymakta zorlandıkları görülmektedir.

Pandemi sonrasında görülen disiplin problemlerinin nedenlerini psikolojik etmenler başlığında değerlendirdiklerinde en sık gelen cevap sosyalleşme sorunları olmuştur. Çocuklar uzun süre evde kaldıktan sonra okullar açılıp yüz yüze eğitime geçişte birbirleri ile ve öğretmenleri ile olan iletişimlerinde sorunlar, sosyal becerilerinde bozulma gözlemlenmiştir. Alanyazında yapılan araştırmalarda öğretmenlerin pandemi ile yaşadıkları problemlerin başında öğrencilerle iletişim sorunları, veliler ile ilgili sorunlar ve öğrencilerin öğrenmesi ile ilgili sorunlar gelmektedir (Çakın vd., 2020; Kul vd., 2020; Özdoğan ve Berkant, 2020). Araştırmanın problemlerinden pandemi öncesi ve pandemi sonrası disiplin sorunları arasındaki farklılıklarda iletişim sorunlarındaki artış, küfürlü konuşma, okul kavgalarındaki artış, aşırı hareketlilik, saygısız davranışlarda artış, sorunsuz öğrencilerin kurallara uymaması sosyalleşme sorunlarını desteklemiş olabilir. Yapılan araştırmalarda karantina sürecinde arkadaşlarından ve okul hayatlarından uzak kalan çocuklarda fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak iyi olma hallerinde olumsuzluklar olabileceği belirtilmektedir (Di Giorgio, DiRiso, Mioni & Cellini, 2021). Loomis’in (2018) çalışmasında bu tür kriz durumlarında ruh sağlığı hizmetlerinden profesyonel destek alamayan çocuklarda kısa ve uzun vadede gelişim alanlarında olumsuz yansımalar görüleceği belirtilmiştir. Alanyazındaki çalışmalar, kapanma döneminde okuldan uzak kalan öğrencilerde belli bir süre sonra sosyal ve psikolojik yönden olumsuz etkilerin olacağını belirtmektedir.

Pandemi sonrası disiplin sorunlarının nedenleri arasında ergenlik sorunları da bulunmaktadır. Bazı katılımcılar karşılaştıkları sorunları çocukların gelişim dönemine bağlı sorunlar olarak

değerlendirmektedir. Burada ergenlik dönemine bağlı olarak çocuğun asileşmesi, popüler olma isteği, kendini ispatlama çabası ifade edilmiştir. Buna paralel olarak alanyazın incelendiğinde yapılan bir araştırmada, ergenlik dönemine özgü psikolojik etkiler ile gençlerin sorunlu davranışlar yapabileceği ifade edilmiştir (Bilir vd., 2007). Bununla ilgili olarak yapılan araştırmalarda ergenlik dönemini aile, arkadaş çevresi ve öğretmenleri ile sağlıklı bir etkileşim içinde yaşayan gençlerin daha sağlıklı ve rahat bir dönem geçirdikleri belirtilmiştir (Yıldız, 2021). Alanyazında yapılan araştırmalarda pandemi sürecinin çocuk ve ergenlerde kaygı, depresyon ve yalnızlıktaki artışla ilişkili olduğunu göstermektedir (Eirich vd., 2022; Gadermann vd., 2022; Palomo-Carrion vd., 2022; Werling vd., 2021). Günlük yaşam düzenleri bozulan ergenlerde sosyalleşmenin azalması ergenlik döneminin psikolojik etkileri ile birleşince bazı davranış problemleri oluşturduğu düşünülebilir.

Araştırmanın bulgularına göre pandemi sonrası disiplin sorunlarına bakıldığında farklılık olarak sayıda disiplin sorunlarının sayısında artış olduğu sonucu çıkmıştır. Araştırma bulgularında öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre en çok okul kavgalarında artış, kavgada kesici delici alet kullanımı ve kılık kıyafet kurallarına uymama yanıtını vermişlerdir. Bu durum karantina süresinin uzun olması, sosyal çevreden uzak kalma, sıkışmışlık hissi olarak açıklamışlardır. Mevcut çalışma alanyazında yapılan araştırmaları destekler niteliktedir. Orgiles vd. (2020) yaptığı araştırmada karantina döneminde çocuklarda odaklanma güçlüğü, öfke patlamaları, huzursuzluk gibi durumların oluşma oranının arttığını göstermektedir. Uzun süre sosyal çevrelerinden kopan öğrenciler okulların açılmasıyla bu durumu kavga ve şiddete yönelme, uyumsuzluk ile açığa vurmuşlardır. Araştırmanın bulgularına göre dokuzuncu ve onuncu sınıflarda kavga olayları daha sık görülmüştür. Yapılan bir araştırmada ergenlerde şiddet içeren davranışların 13-15 yaş aralığında arttığı, 15-17 yaş aralığında ise azaldığını göstermektedir (Fung, 2019). Araştırmanın bulguları alanyazındaki araştırmalarla örtüşmektedir. Enerjilerinin en yüksek olduğu dönemde hareket alanlarının kısıtlanması sonucu öfke patlamaları göstererek uzun süreli belirsizlikle başa çıkmakta zorlandıkları görülmektedir.

Pandemi sonrası yaşanan sorunlardan biri de kılık kıyafet kurallarına uymama olmuştur. Öğrencilerin forma giymek yerine sivil kıyafetler giydikleri görülmüştür. Yapılan uyarılara rağmen bir süre okul forması giysede bunu uzun süre devam ettirmediği belirtilmiştir. Bu durum okula adapte olmada sorunlar olduğu ve aidiyet hissini azaldığı olarak değerlendirilebilir. Alanyazında yapılan araştırmalara bakıldığında okul forması giymenin öğrencilerin akademik başarılarına ve okul içindeki davranışlarına yansıdığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda okul forması giyilen okullarda devamsızlık, disiplin olayları, akran zorbalığı, kavga ve çeteleşme olaylarının azaldığı (McCarthy, 2001; Sanchez vd., 2012; Tanioka & Glasser, 1991; Workman ve Studak, 2008), öğrenciler arasındaki farklılıklardan kaynaklı sorunların daha az yaşandığı güvenli ve disiplinli bir okul ortamı oluştuğu (Erkan, 2003) görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü en önemli bulgusuna göre okulda yaşanan disiplin problemlerine geliştirdikleri çözüm yolları sözel çözümler, davranışsal çözümler ve iş birliği odaklı çözümler temaları altında toplanmıştır. Katılımcılar öncelikle davranışın nedenini analiz edebilmek için öğrenci ile birebir iletişimi seçmişlerdir. Öğrenci ile ders sonrasında sorunlu davranışı ile ilgili konuşarak çocuğu anlamaya çalışmışlardır. Alanyazında yapılan araştırmalarda öğrenci ile birebir iletişimin disiplini sağlamak için en etkili yollardan biri olduğu belirtilmiştir (Aküzüm ve Nazlı, 2017; Gündüz ve Konuk, 2016; Yılmaz ve Babaoğlu, 2013). İş birliği odaklı çözümlerde ise en sık veli toplantıları ve veli ziyaretleri çözüm yolu olarak görülmektedir. Çocukla ilgili değişimin ve yönlendirmenin kalıcı ve faydalı olması için ailelere büyük sorumluluk düşmektedir. Veli ve öğretmen sağlıklı ve sürekli bir iletişim kurduğunda bu durum öğrencinin tutum ve davranışlarına yansımaktadır. Alanyazında yapılan araştırmalar buna

benzerlik göstermektedir. Medikoğlu ve Dalaman (2018) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin öğrencileri kurallar ile ilgili uyardıklarını, sorunlu davranışlar olduğunda çözüm yolu olarak velileri ile iletişime geçtiklerini belirtmişlerdir. Başka bir çalışmada ise veli ile okulun sağlıklı ve sürekli iletişim halinde olması ile öğrenci sorunlarının önlenmesi arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Çayak ve Ergi, 2015). Mevcut araştırma bulguları alanyazındaki çalışmaları destekler niteliktedir. Okul ve veli arasında sürekli iletişimin çocuğun okuldaki davranışları üzerinde kontrol edici bir güç etkisi yarattığı söylenebilir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre iş birliği odaklı çözümlerden veli ziyaretleri de çözüm yolu olarak tercih edilmiştir. Veli ziyaretleri, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi güçlendirir ve aile çocuğuna değer verildiğini hisseder. Öğrencinin yaşadığı yerin fiziksel koşullarının bilinmesi, var olan ya da oluşabilecek sorunların çözümü açısından önemlidir. Araştırmanın bulgularına benzer olarak alanyazına bakıldığında Yıldız (2012) araştırmasında öğretmenlerin çocuğu ve ailesini yakından tanımak, veliyi çocuk ile ilgili bilgilendirmek, çocuktaki sorunlara çözüm getirmek amacıyla veli ziyaretleri tercih ettiklerini belirtmiştir. Gülcan ve Taner (2012) araştırmasında veli ziyaretleri sonrası velilerin daha sık okula gelmeye başladığını, öğrencinin durumunu yakından takip ettikleri için öğrenci üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Okul yöneticilerinin öğretmenlerle birlikte düzenli veli ziyaretleri yapması etkili bir çözüm yolu olarak tercih edilebilir.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde katılımcıların sorunlara geliştirdikleri öneriler öğrenci merkezli ve eğitim merkezli öneriler başlığı altında toplanmıştır. Özellikle disiplin yönetmeliğinin caydırıcılığının olmadığı ve güncelliğini kaybettiği yönünde görüş belirtilmiştir. Buna benzer olarak Sadık ve Yalçın (2021) liselerde yaptığı araştırmasında okullarla ilgili yasa ve yönetmeliklerde değişiklik ihtiyacı, öğretim programlarının işlevsel hale getirilmesini, öğretmenliğin mesleki değerinin artırılmasını, disiplin yönetmeliğinin güncellenmesinin önemini belirtmiştir. Mevcut araştırmada öğretmenler öğretim programlarının çok yoğun ve ağır olduğunu bu nedenle çoğu zaman etkinlik yapamadıklarını belirtmişlerdir. Eğitim merkezli öneriler temasında öğretim programlarının değişmesi alt temasında müfredatın değişmesi gerektiği belirtilmiştir. Araştırmanın yapıldığı bölgede bazı okullarda laboratuvar, malzeme, akıllı tahta gibi eksiklikler nedeni ile uygulamaya ve görsele dayalı derslerin işlenmesi zorlaşmaktadır. Bu nedenle derse olan ilgi düşmekte, öğretmenin sınıf içinde ders anlatımı verimsiz hale gelmektedir. Akademik başarının oldukça düşük olduğu araştırma yapılan bölgede çocukları derste tutmak giderek zorlaşmaktadır. Alanyazında yapılan araştırmalarda öğretim programı ile ilgili sorunları ders kitaplarındaki yetersizlikler, ders etkinlikleri için malzeme ve ortam yetersizliği olarak tespit edilmiştir (Özcan vd., 2018). Horasan (2012), Çetin ve Başbay (2015) ve Çevik ve Atıcı da (2015) araştırmalarında çalışmamıza benzer olarak, öğretim programlarının okulların türlerine, öğrencilerin seviyelerine ve bilimsel kriterlere göre yeniden dizayn edilmesi gerektiğine, özellikle meslek liselerinde bu konuda ciddi sorunlar olduğuna vurgu yapılmıştır. Mevcut araştırma bulguları alanyazındaki çalışmaları destekler niteliktedir. Öğretim programlarının seyretilmesi ve yeniden düzenlenmesinin akademik başarıyı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Okul kaynaklarının artırılması ile ilgili olarak temelden bir değişim gerekmektedir. Alanyazına bakıldığında araştırmalarda okulların en temel sorunları arasında okullardaki fiziksel altyapı yetersizliği, ödeneklerinin yetersizliği, teknolojik yetersizlikler, personel eksikliği, öğretmen eksikliği gelmektedir (Arslan, 2021; Erden ve Erden, 2019; Gümüşeli, 2002). Yapılan araştırmalarda bu araştırmaya benzer olarak Demir ve Özden (2013) araştırmasında, öğretmenlerin derste farklı yöntem ve teknikleri uygulayabilmesi için okuldaki fiziksel gerekliliklerin karşılanması, ders sürelerinde esneklik sağlanması ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bir araştırmada sosyal bilgiler

öğretim programındaki sorunlar hakkındaki öğretmen görüşleri incelenerek ders saatinin azlığı, ders kitaplarının yetersizliği, okulların fiziki şartlarının eksikliğinden kaynaklı sorunların olduğu tespit edilmiştir (Altay, 2020). Benzer olarak Çetin (2019) okul müdürleri ile yaptığı çalışmada, okullardaki en önemli fiziksel sorunların kaynak yetersizliği, bina ve sınıfların yetersizliği, araç-gereç eksikliği olduğu görülmektedir. Okullarda laboratuvar yetersizliği ya da olmayışı, akıllı tahta olmaması, sosyal ve sportif faaliyetleri için alanlarının olmayışının önemli bir sorun olduğu görülmektedir. Dersin işleniş ve öğrencinin derse olan motivasyonunu canlı tutmak açısından fiziksel donanımın önemi dikkat çekmektedir.

Katılımcılar öneri olarak öğretmen özerkliğine vurgu yapmışlardır. Alanyazında yapılan araştırmalarda benzer olarak öğretmenlik mesleğinin toplum için önemi ölçüsünde yetkilerinin genişletilmesi ve saygınlıklarının artırılması gerektiği belirtilmektedir (Yıldırım, Ünal ve Çelik, 2011). Başka bir çalışmada ise yasal çerçevede yapılacak değişimlerle öğretmenlerin hareket alanlarının daha da genişletilmesi, kendi alanları dahil okul ile ilgili birçok konuda yetki sahibi olmalarının sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Akçay ve Sevinç, 2021).

Çalışma kapsamında uygulamaya dönük bazı öneriler geliştirilebilir. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığınca olası hastalık, salgın gibi sağlık ile ilgili durumlar için bakanlık bünyesinde önlemsel programlar oluşturulmalıdır. Okulların bu programlara uyum süreci takip edilmelidir. Karantina döneminde bölgede teknolojik yetersizlikler ve alt yapı problemleri yaşanmıştır. Bu şartlarda olan dezavantajlı öğrenciler için eğitim tamamen kesintiye uğramıştır. Devletin tablet dağıtımını yetersiz kalmış, alt yapı ile ilgili sorunları çözülememiştir. Bu bağlamda ülkemizin en ücra köşesindeki her çocuk için fırsat eşitliği yaratılmalıdır. Bununla birlikte okullarda laboratuvar, atölye bulunmadığı için dersler teorik ağırlıklı işlenmektedir. Araştırmanın yapıldığı ilçede kışlar uzun ve sert yaşanmakta kar ve soğuk nedeniyle öğrenciler okul bahçesini kullanamamaktadır. Okul binalarının içinde spor salonları, sosyal etkinlikler için tiyatro salonları yapılmalıdır. Okullarda sosyal, kültürel, sportif etkinlikler bir program dâhilinde uygulanmalıdır ve böylelikle öğrencilerin sorumluluk duyguları ve özgüvenleri geliştirilmelidir. Disiplin yönetmeliğinde caydırıcı cezalar olmalı, öğretmenlerin özerkliği artırılarak onlara bu bağlamda kapsamlı yetkiler verilmelidir. Çalışmada okul kavgalarında artış olduğu ve güvenlik anlamında sorunlar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda her okulda devlet tarafından istihdam edilen güvenlik görevlileri olmalıdır.

Çalışma kapsamında ileriki araştırmalara yönelik olarak da bazı öneriler geliştirilebilir. Bu çalışma Kars Selim ilçesinde bulunan ortaokul ve liselerde görev yapan 23 öğretmen, 12 okul yöneticisi ile yapılmıştır. Çalışma grubu genişletilerek betimleyici nitelikte nitel ve farklı coğrafi-ekonomik koşullara sahip şehirlerde yaşayan öğrenci sorunları incelenerek karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Pandemi sonrası disiplin sorunlarının nedenlerinin farklı değişkenlerle ilişkisini saptamak amacıyla nicel çalışmalar da yapılabilir. Ayrıca okullardaki disiplin kayıtları incelenerek yeni çalışmalar yapılabilir. Mevcut çalışmanın bulgularına göre dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencilerinin daha fazla disiplin sorunu oluşturdukları tespit edilmiştir. Bu konu ile ilgili velileri ve öğrencileri de örnekleme dahil eden nitel çalışmalar da tasarlanabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Mevcut çalışmaya her iki yazar da eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

EKLER

EK 1 - Görüşme Soruları

- 1- Pandemi sonrası disiplin sorunları denilince aklınıza hangi sorunlar geliyor?
 - a) Bu sorunlar size ne ifade ediyor?
 - b) Yaşanan bu sorunlara nasıl anlamlar yüklüyorsunuz?
- 2- Okulunuzda pandemi öncesi yaşanan disiplin sorunları nelerdi?
 - a) Okul bağlamında ne gibi önlemler alıyordunuz?
 - b) Disiplin sürecini nasıl yönetiyordunuz?
- 3- Pandemi sonrası öğrenci sorunları ile karşılaştığınızda çözüm yollarınız nelerdir?
 - a) Öğrenci sorunlarına yönelik hangi yolları kullandınız?
 - b) Yaşanan öğrenci sorunlarının üstesinden nasıl geldiniz?
- 4- Pandemi sonrası, disiplin yönetmeliğine göre okulunuzda ne gibi cezalar verildi?
 - a) Kaç öğrenci pandemi sonrası ceza aldı?
 - b) Öğrencilerin ceza almasını gerektiren davranışları nelerdi?
- 5- Pandemi sonrasında okulun ilk günlerinde neler yaşadınız?
 - a) Diğer öğretmen arkadaşlarınız ne gibi örneklerle karşılaştı?
 - b) Pandemi sonrasında okulunuzda öğrencilerin davranışlarıyla ilgili olarak ne gibi sorunlarla karşılaştınız?
- 6- Pandemi öncesi yaşanan disiplin sorunları, pandemi sonrası yaşanan disiplin sorunları ile benzerlik veya farklılık gösteriyor muydu?
 - a) Ne gibi benzerlikler görüyorsunuz?
 - b) Ne gibi farklılıklar görüyorsunuz?
- 7- Pandemi sonrası yaşanan disiplin sorunlarının üstesinden daha farklı nasıl gelinebilirdi?
 - a) Daha farklı bu süreç nasıl yönetilebilirdi?
 - b) Disiplin sorunlarının önlenmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

KAYNAKLAR

- Akçay, P., ve Sevinç, H. H. (2021). Okul Yöneticilerinin Algılanan Yönetim Tarzları ve Öğretmenlerin Özerkliği Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1173-1201. doi: 10.17152/gefad.906997.
- Aküzüm, C. ve Nazlı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları, nedenleri ve bu sorunlarla baş etme yöntemlerinin değerlendirilmesi. *International e-Journal of Educational Studies*, 1(2), 88-102.
- Akyüz, G. (2014). The effects of student and school factors on mathematics achievement in TIMSS 2011. *Education and Science*, 39(172), 150-162.
- Altay, N. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: İzmir Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 336-352. DOI: 10.18026/cbayarsos.713052
- Alves, J. M., Yunker, A. G., DeFendis, A., Xiang, A. H., & Page, K. A. (2021). BMI status and associations between affect, physical activity and anxiety among US children during COVID-19. *Pediatric Obesity*, 16(9), e12786.
- Anderson, J. (2020). Brave New World The coronavirus pandemic is reshaping education. <https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/> adresinden 20.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Aslan, G. (2021). İlkokul ve ortaokulların hayati sorunları ve çözüm önerileri: Okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı nitel bir analiz. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 204-242. <https://doi.org/10.14689/enad.25.9>
- Aydın, B. (2001). *İlköğretim okullarında sınıf disiplininin sağlanması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Bal, T. (2005). *İlköğretim 3. ve 5. sınıf öğretmenlerinin disiplin anlayışları ve kullandıkları disiplin yöntemleri (Konya ili Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bilir, A., Kuru, S., ve Tezcan, F. (2007). Muğla ili ortaöğretim okullarında disiplin uygulamalarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19.
- Bobo, E., Lin, L., Acquaviva, E., Caci, H., Franc, N., Gamon, L., ... & Purper-Ouakil, D. (2020). Comment les enfants et adolescents avec le trouble déficit d'attention/hyperactivité (TDAH) vivent-ils le confinement durant la pandémie COVID-19?. *L'encephale*, 46(3), S85-S92.
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., ... Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 Pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126. doi: 10.5281/zenodo.3878572
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(3), 912-920. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30460-8
- Buheji, M., & Ahmed, D. (2020). Foresight of Coronavirus (COVID-19) opportunities for a better world. *American Journal of Economics*, 10(2), 97-108. doi: 10.5923/j.economics.20201002.05
- Canpolat, C. (2011). *Öğretmen kariyer basamakları uygulaması ile öğretmen motivasyonu ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Chan, H. C. (Oliver), & Wong, D. S. W. (2019). Traditional school bullying and cyberbullying perpetration: examining the psychosocial characteristics of Hong Kong male and female adolescents. *Youth and Society*, 51(1), 3-29. doi: 10.1177/0044118X16658053
- Chang, G.C. & Satako, Y. (2020). *How are countries addressing the Covid-19 challenges in education? A snapshot of policy measures*. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/24/how-are-countries-addressing-the->

- [covid-19-challenges-in-education-a-snapshot-of-policy-measures/](#) adresinden 10.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2020). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (A. Aypay, Çev). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cresswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Los Angeles, CA: Sage Publications.
- Çakın, M., & Akyavuz, E. K. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansması: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Çayak, S., ve Ergi, D. Y. (2015). Öğretmen veli iş birliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen öğretmen davranışları arasındaki ilişki. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 6(11), 59-77.
- Çetin, Ş. (2019). Okul müdürlerinin karşılaştığı sorunlar: Nitel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1637-1647. doi: 10.24106/kefdergi.3204
- Çetin, Y. ve Başbay, M. (2015). Öğretmen ve Öğrenci Gözüyle On İkinci Sınıf Biyoloji Dersi Öğretim Programı. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 115-130.
- Çevik, M. ve Atıcı, T. (2015). Mevcut Biyoloji Dersi Öğretim Programının Mesleki ve Teknik Liselerde Görevli Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi ve Yeni Bir Taslak Program Önerisi: Fotosentez Konusu Örneği. *GEFAD/GUJGEF* 35(3), 423-441.
- Çiçek, İ., Tanhan, A., ve Tanrıverdi, S. (2020). Covid-19 ve eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1091-1104.
- Demir, F. (2013). *Ortaokullarda öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri (Batman ili merkez ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Demir, S. ve Özden, S. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel stratejilere yöntemlere ve tekniklere ilişkin görüşleri: Hayat Bilgisi dersine yönelik tanılayıcı bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 59-75.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research*. Sage.
- Di Giorgio, E., Di Riso, D., Mioni, G., & Cellini, N. (2021). The interplay between mothers' and children behavioral and psychological factors during COVID-19: An Italian study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 30, 1401-1412.
- Eirich, R., McArthur, B. A., Anhorn, C., McGuinness, C., Christakis, D. A., & Madigan, S. (2022). Association of screen time with internalizing and externalizing behavior problems in children 12 years or younger: a systematic review and meta-analysis. *JAMA psychiatry*.
- Ellis, W. E., Dumas, T. M., & Forbes, L. M. (2020). Physically isolated but socially connected: Psychological adjustment and stress among adolescents during the initial COVID-19 crisis. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 52(3), 177-187.
- Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M. D. (2021). Learning loss due to school closures during the COVID-19 pandemic. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(17). doi: 10.1073/pnas.2022376118
- Erden H. ve Erden A. (2019). KKTC Eğitim Sisteminde Yaşanan Güncel Sorunlar, Sakarya University Journal of Education, Ağustos 2019, 9(2), 282-303. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/792374>
- ERG (2021). *Eğitim İzleme Raporu*. egitimreformugirisimi.org adresinden 12.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Ergen, Y. (2009). *İlköğretim okulu müdürlerinin öğretim liderlik davranışlarının öğretmenlerin motivasyonu üzerindeki etkisi (Manisa ili örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Erkan, S. (2003). Okullarda tek tip ya da serbest kıyafet. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34(34), 268-279.
- Erlanson, D. A., Harris, E. L., & Skipper, B. L., & Allen. S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Beverly Hills, CA: Sage.

- Erol, R. (2020). Covid 19 enfeksiyonunun çocuklar üzerindeki psikososyal etkileri. *Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1, 109-114.
- Flack, C. B., Walker, L., Bickerstaff, A., Earle, H., & Margetts, C. (2020). *Educator perspectives on the impact of COVID-19 on teaching and learning in Australia and New Zealand*. Melbourne, Australia: Pivot Professional Learning.
- Fung, A. L. C. (2019). Adolescent reactive and proactive aggression, and bullying in Hong Kong: prevalence, psychosocial correlates, and prevention. *Journal of Adolescent Health*, 64(6), 65-72.
- Gadernann, A., Thomson, K., Gill, R., Schonert-Reichl, K. A., Gagné Petteni, M., Guhn, M., ... & Oberle, E. (2022). Early Adolescents' Experiences During the COVID-19 Pandemic and Changes in Their Well-Being. *Frontiers in public health*, 10, 823303.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-607.
- González-Moreno, M. J., Cuenca-Piqueras, C., & Fernández-Prados, J. S. (2020, March). Cyberbullying and education: State of the art and bibliometric analysis. In *Proceedings of the 2020 8th International Conference on Information and Education Technology* (pp. 191-195).
- Güçlü, M. (2004). *Ortaöğretim kurumlarında disiplin cezası alan öğrencilerin sosyoekonomik yönden incelenmesi (Kayseri örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Gülcan, M. G. ve Taner N. (2012). Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretimde Ev Ziyaretinin Okul Başarısına Etkisi (Kahramanmaraş İl Örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 129-144.
- Gümüşeli, A. İ. (2002). 2001 yılında ilköğretim okulu müdürleri: Çalışma ortam ve koşulları, sorunları, bireysel ve meslekî özellikleri. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı Yayınları. YTÜVAK. FE. DK-2002.003.
- Gündüz, H. B. ve Konuk, S. (2016). İlkokul öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ile baş etme stratejileri. *Yıldız Journal of Educational Research*, 1(1), 37-54.
- Güzel, H. (2014). *Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin disiplini bozan öğrenci davranışlarına karşı tutumları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Hamurcu, S. (2020). İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı: Ankara Pursaklar örneği. [Eğitim ve Toplum Özel Sayısı] *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 5540-5564. doi: 10.26466/opus.758653
- Holmes, E. A., O'Connor, R. C., Perry, V. H., Tracey, I., Wessely, S., Arseneault, L., ... & Bullmore, E. (2020). Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: A call for action for mental health science. *The Lancet Psychiatry*, 7(6), 547-560.
- Horasan, Y. (2012). *İzmir İlinde Görev Yapan Biyoloji Öğretmenlerinin Yeni Biyoloji Programı Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi* [Doktora Tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Hou, T. Y., Mao, X. F., Dong, W., Cai, W. P., & Deng, G. H. (2020). Prevalence of and factors associated with mental health problems and suicidality among senior high school students in rural China during the COVID-19 outbreak. *Asian journal of psychiatry*, 54, 102305.
- ILO (2020). ILO sectoral brief: COVID-19 and the education sector. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_dialogue/sector/documents/briefingnote/wcms_742025.pdf adresinden 01.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Kang, S., Sun, Y., Zhang, X., Sun, F., Wang, B., & Zhu, W. (2021). Is physical activity associated with mental health among Chinese adolescents during isolation in COVID-19 pandemic? *Journal of Epidemiology and Global Health*, 11(1), 26-33.
- Karmakar, S., & Das, S. (2021). Understanding the rise of Twitter-based cyberbullying due to COVID-19 through comprehensive statistical evaluation. In *Proceedings of the 54th Hawaii International Conference on System Sciences*.
- Kaysi, F. (2020). *Covid-19 salgını sürecinde Türkiye'de gerçekleştirilen uzaktan eğitimin değerlendirilmesi*. 5th International Scientific Research Congress, İstanbul, Türkiye.
- Kim, H., Park, K. J., Shin, Y. W., Lee, J. S., Chung, S., Lee, T., ... & Kim, H. W. (2020). Psychological Impact of Quarantine on Caregivers at a Children's Hospital for Contact with Case of COVID-19. *Journal of Korean medical science*, 35(28), e255.

- Kirk, J., & Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Kul, A., Demir, R., & Katmer, A. N. (2020). Covid-19 Salgını Döneminde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Yaşam Anlamı ve Kaygı. *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 695-719.
- Kurtça, T. T., Çağlar, E. E., ve Özcan, Y. S. (2020). Akran zorbalığı ve travma sonrası stres bozukluğu arasındaki ilişkinin gözden geçirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 584-595. doi: 10.24106/kefdergi.693410
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Loomis, A. M. (2018). The Role of Preschool as a Point of Intervention and Prevention for Trauma-Exposed Children: Recommendations for Practice, Policy, and Research. *Topics in Early Childhood Special Education*, 38(3), 134-145. doi: 10.1177/0271121418789254
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- McCarthy, M. (2001). Restrictions on student attire: dress codes and uniforms. *Educational Horizons*, 79(4), 155-157.
- MEB (2021). *Sayılarla uzaktan eğitim*. <https://yegitek.meb.gov.tr/www/sayilarla-uzaktan-egitim/icerik/3237> adresinden 10.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Medikoğlu, O. ve Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin derste karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara yönelik çözüm stratejileriyle ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-32.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Newbury Park, CA: Sage.
- OECD (2021), The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic, *OECD Publishing, Paris*.doi: 10.1787/1a23bb23-en.
- Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C. & Espada, J. P. (2020). Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain. *Frontiers in Psychology*, 11. doi: 10.3389/fpsyg.2020.579038
- Orru, G., Ciacchini, R., Gemignani, A. & Conversano, C. (2020). Psychological intervention measures during the COVID-19 pandemic. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 76-79. doi: 10.36131/CN20200208.
- Özcan H., Oran Ş. ve Arık S. (2018). The Comparative Study of 2013 and 2017 Year's Science Education Curricula in Terms of Teacher Views. *Başkent University Journal of Education*, 5(2),156-166.
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özer, M. ve Suna, H. (2020). Effects of COVID-19 pandemic on education. Reflection on the Pandemic in the Future of the World içinde (159-178). Ankara: TÜBA.
- Özer, M., Suna, H. E., Çelik, Z., ve Aşkar, P. (2020). Covid-19 salgını dolayısıyla okulların kapanmasının eğitimde eşitsizlikler üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 217-246.
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B. & Xu, Y. (2020). A nation wide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2). 1-3. doi: 10.1136/gpsych-2020-100213
- Palomo-Carrión, R., Romero-Galisteo, R. P., Romay-Barrero, H., Cortés-Vega, M. D., Casuso-Holgado, M. J., & Pinero-Pinto, E. (2022). Impact of lack of face-to-face schooling during COVID-19 confinement on family quality of life of children with disabilities and typical development. *Therapeutic Advances in Chronic Disease*, 13, 20406223221078091.
- Parcel, T. L., & Dufur, M. J. (2001). Capital at home and at school: Effects on student achievement. *Social Forces*, 79(3), 881-911.
- Pappa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V. G., Papoutsis, E., & Katsounou, P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, behavior, and immunity*, 88, 901-907.

- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Thousand Oaks, CA: Sage publications.
- Reimers, F. M. ve Schleicher, A. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020*. Paris: OECD.
- Risin, S. (2020). Adolescent fear anxiety and knowledge of Covid-19. *Proceedings of the 5th NA International Conference on Industrial Engineering and Operations Management*. Detroit, Michigan, USA.
- Sadık, F. ve Yalçın, O. (2021). Liselerde disiplin uygulamalarına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40), 2530-2585.
- Sanchez, J. E., Yoxsimer, A., & Hill, G. C. (2012). Uniforms in the middle school: Student opinions, discipline data and school police data. *Journal of School Violence*, 11(4), 345-356.
- Saavedra, J. (2020). *Educational challenges and opportunities of the Coronavirus (COVID-19) pandemic*. <https://blogs.worldbank.org/education/educational-challenges-and-opportunitiesCovid-19-pandemic> adresinden 10.10.23 tarihinde erişilmiştir.
- Saumure, K., & Given, L. M. (2008). Rigor in qualitative research. *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods*, 2, 795-796.
- Saurabh, K., & Ranjan, S. (2020). Compliance and psychological impact of quarantine in children and adolescents due to Covid-19 pandemic. *The Indian Journal of Pediatrics*, 87, 532-536.
- Seidman, I. E. (1991). *Interviewing as qualitative research*. New York: Teachers College Press.
- Sharma, N. (2020). *Torn safety nets: How COVID-19 has exposed huge inequalities in global education*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/torn-safety-nets-shocks-to-schooling-in-developing-countries-during-coronavirus-crisis/> adresinden 05.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Silverman, D. (2015). *Interpreting qualitative data: Methods for analyzing talk, text and interaction*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Sirem, Ö. ve Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğü olan ilkökul öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. *Turkish Studies*, 15(4), 993-1009.
- Tanioka, I. & Glaser, D. (1991). School uniforms, routine activities and the social control of delinquency in Japan. *Youth and Society*, 23(1), 50-75. doi:10.1177/0044118X91023001003
- Tedmem, (2022). *Eğitim Değerlendirme Raporu 2021 (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 8)*. Ankara: TürkEğitim Derneği.
- Theberath, M., Bauer, D., Chen, W., Salinas, M., Mohabbat, A. B., Yang, J., ... & Wahner-Roedler, D. L. (2022). Effects of COVID-19 pandemic on mental health of children and adolescents: A systematic review of survey studies. *SAGE open medicine*, 10, 20503121221086712.
- Uludağlı, N. P. ve Sayıl, M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14-24.
- UNESCO (2020). *Nurturing the social and emotional well being of children and young people during crises COVID-19*. Education Response Education Sector Issue Notes. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373271> adresinden 05.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- UNICEF (2020). COVID-19 response: Considerations for children and adults with disabilities. https://www.unicef.org/disabilities/files/COVID19_response_considerations_for_people_with_disabilities_190320.pdf adresinden 01.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Urhan, F. (2018). *Öğretmenlerin motivasyon düzeylerine etki eden değişkenlerin analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Uzun, H., Karaca, N. H., & Metin, Ş. (2021). Assesment of parent-child relationship in Covid-19 pandemic. *Children and Youth Services Review*, 120, 105748.
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience*. New York: State University of New York Press.
- Werling, A. M., Walitza, S., & Drechsler, R. (2021). Impact of the COVID-19 lockdown on screen media use in patients referred for ADHD to child and adolescent psychiatry: an introduction to problematic use of the internet in ADHD and results of a survey. *Journal of Neural Transmission*, 128(7), 1033-1043.

- WHO (2020). *Q & As on COVID-19 and related health topics*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answershub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19> adresinden 10.04.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Workman, J. E. & Studak, C. M. (2008). Use of the means/ends test to evaluate public school dresscode. *Educational Policy*, 22, 295-326. doi: 10.1177/0895904806289208
- World Bank, (2020). *The Covid-19 pandemic: Shocks to education and policy responses*. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33696/148198.pdf?sequence=4&isAllowed=y> adresinden 01.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Xie, X., Xue, Q., Zhou, Y., Zhu, K., Liu, Q., Zhang, J., & Song, R. (2020). Mental health status among children in home confinement during the coronavirus disease 2019 outbreak in Hubei Province, China. *JAMA pediatrics*, 174(9), 898-900.
- Yang, F. (2021). Coping strategies, cyberbullying behaviors, and depression among Chinese netizens during the COVID-19 pandemic: a web-based nationwide survey. *Journal of affective disorders*, 281, 138-144.
- Yaşar, S. (2021). Pandemi Sonrası Okula Uyum Sürecine Yönelik Okul Psikolojik Danışmanlarının Görüşleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 114-127.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Ünal, A. ve Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 92-109.
- Yıldız, H. (2021). *Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Aile İlişkileri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldız, S. (2012). *Okul Öncesi Eğitim Programında Yer Alan Ev Ziyaretlerinin İşlevselliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Yılmaz, F. ve Babaoğlu, E. (2013). Sınıf öğretmenlerinin disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemleri (Şırnak İli Örneği), *İlköğretimOnline*, 12(1), 36-51.
- Yılmaz, İ., Yılmaz, E.ve Savaş, B. (2021). İlkokul 1. sınıf öğretmenlerinin pandemi döneminde yüz yüze eğitime ilişkin görüşleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 38-50.
- Zhang, C., Ye, M., Fu, Y., Yang, M., Luo, F., Yuan, J., & Tao, Q. (2020). The psychological impact of the COVID-19 pandemic on teenagers in China. *Journal of Adolescent Health*, 67(6), 747-755.
- Zhang, G. B., Wang, G. F., Han, A. Z., Xu, N., Xie, G. D., Chen, L. R., & Su, P. Y. (2019). Association between different stages of precollege school bullying and murder-related psychological behaviors among college students in Anhui Province, China. *Psychiatry research*, 282, 112593.
- Zhai, B., Li, D., Li, X., Liu, Y., Zhang, J., Sun, W., & Wang, Y. (2020). Perceived school climate and problematic internet use among adolescents: mediating roles of school belonging and depressive symptoms. *Addictive Behaviors*, 110, 106501. doi: 10.1016/j.addbeh.2020.106501.

EXTENDED ABSTRACT

The Covid-19 pandemic was first observed in Wuhan, China, in December 2019 and spread to many countries over a period of about four months. The World Health Organization has announced that they have accepted the coronavirus as a pandemic by sharing the information that 118 thousand cases have been seen in 114 countries as of March 11, 2020 (WHO, 2020). Due to the increasing rapid spread of the virus, an increase in the number of cases receiving treatment, an increase in the number of deaths, countries have had to take protective measures. The pandemic has profound effects on the economy, social life and education, especially on health all over the world. The pandemic has affected education systems, causing the closure of schools and universities in a large number of countries.

One of the most important priorities in the countries where the pandemic has been observed has been to ensure the continuity of education. Millions of students around the world have started to receive education through distance education. The effects of the pandemic on education include obstacles to access to distance education, postponement of school and exam calendars, disruption of teacher training, students living in disadvantaged areas staying away from school nutrition opportunities, the impose of distance education as a burden on parents, decrement of students' social interaction and social isolation (Chang & Satako, 2020).

In this process, the importance of schools being a common space where students socialize was realized and the meaning of the roles of schools was understood (Anderson, 2020). In addition to the changes experienced in education, the pandemic process can be transformed into an opportunity to reconsider the practices that have moved away from the basic philosophy of educational systems and whose validity has been discussed. In this process, it may be possible for more inclusive and fair education policies to be put on the agenda in relation to education, which is one of the most discussed issues in the world (Buheji & Ahmed, 2020).

The purpose of this study was examining the problems seen in students after the pandemic by taking the views of teachers and school administrators. It is thought that this study can help educators in the transition from extraordinary periods and will contribute to the field by drawing attention to the importance of inclusive and qualified educational reforms. In addition, it can contribute to educators about precautionary measures for students who have problems adapting to classroom and school rules. In this context, the research has been aimed to identify the causes of student problems and develop suggestions by understanding the views of teachers and school administrators. In this context, the research questions of this study as in the following:

1. According to the views of teachers and school administrators, what are the similarities and differences when disciplinary events before and after the pandemic are compared?
2. According to the views of teachers and school administrators, what are the causes of disciplinary incidents after the pandemic?
3. According to the views of teachers and school administrators, what are the solution methods developed for disciplinary problems in school?
4. What are the suggestions developed for solving disciplinary problems according to the views of teachers and school administrators?

The phenomenological design, one of the qualitative research approaches, was used within the scope of the research in order to compare the disciplinary problems experienced in schools before and after the pandemic, to reveal the reasons for the disciplinary problems experienced after the pandemic,

and to determine the suggestions proposed by the participants. The working group was determined by using the criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods. As a criterion, it was requested that the teachers and administrators in the study group should have a minimum of three years of experience. The working group of the research consists of 23 teachers and 12 school administrators working in secondary and high schools located in Selim district of Kars in the 2022-2023 academic year. The data was collected through face-to-face interviews by utilising a semi-structured interview form. The obtained data were analyzed through content analysis method. Codes, themes and sub-themes were reached through the responses given by the participants.

The results revealed that there are some most explained issues among the problems experienced after the pandemic such as the increase in school fights, the use of cutting and piercing tools in fights, not abiding by the dress code and uniform policies. The causes of these problems were because of family factors, student-related factors, psychological factors, social factors, factors regarding the education system. Findings also showed that during the quarantine process, there was an increase in anger outbursts, violent orientation, excessive reactions and behaviors as a result of the students staying away from social and academic life. The suggestions given by the participants to solve the student problems in schools were updating the disciplinary regulations, updating the curriculum, changing the class passing system, reducing lesson hours, increasing teacher autonomy and school resources.